

МАХМУД ДАРУИШ
„СЛЕД ТЕБЕ НЯМА ‘СЛЕД’”

Антология

Второ допълнено издание
Подбор и превод:
Мая Ценова и Азиз Таш

Песничка (*Листата на маслината, 1964*)

Мед са устните ти, а ръцете ти –
две чаши вино...
но за другите...

Дъбът ветрило е, акациевата горичка –
гребенче
за другите...
Копринената твоя гръд, росата, маргаритите
постеля мека са
за другите.

А аз край черните ти зидове будувам.
Жаждата на пясъка съм аз, живецът на огнището!
Кой портите пред мене ще залости –
кой тиран или пък великан!!

Ще си остана влюбен в дивия ти мед,
макар че в чашите на другите се лее;
ти, пчела,
целувала си само на жасмина устните!

(Превод: Мая Ценова)

На мама (*Един влюбен от Палестина, 1966*)

Домъчня ми за хляба на мама,
кафето на мама,
милувката мамина...
Ден подир ден
израства тъй детството в мен
и съм влюбен в живота,
защото умра ли,
ще ме е срам от сълзите на мама!

Мамо, когато един ден се върна,
вземи ме за було над твоите мигли;
моите кости с тревица покрый,
от пречистите твои нозе причестена.
Китките ми
ти с кичур коса пристегни,
с нишка в полите на твоята дреха...
А може и бог,
бог да стана,
щом се докосна до дълбините в сърцето ти!

Мамо, когато се върна, стори ме
огнилото в твойто огнище,
въже за прането ти...
Че без молитвата на деня ти
губя пръстта под краката си.
Аз остарях, но върни ми звездите на детството –
заедно с малките птичета
да споделя
пътя назад,
към гнездото на твойто очакване!

(Превод: Мая Ценова)

Предизвикателство

Затегнете белезниците ми,
отнемете ми тетрадките,
цигарите,
покрийте с пръст устата ми –
поезията е кръвта в сърцето...
влагата в очите,
и солта на хляба...
с нокти тя се пише,
с каменотрошачки,
с мечове;
ще го повтарям
в стаята за разпит,
в банята,
в конюшната...
под бичове...
в окови,
сред насилието на веригите –
милиони птици
сътворяват бойния напев
по гранките на моето сърце.

(Превод: Мая Ценова)

Един войник сънува бели лилии
(Краят на нощта, 1967)

Той сънува бели лилии
и клонче от маслина...
гръдта ѝ, дето се разлиства привечер,
сънува птица, каза ми,
          лимонов цвят.
Не философства върху своя сън, нещата не разбира,
освен тъй, както ги усеща,
Разбира, каза, че отечеството е
да пийнеш майчиното си кафе,
          да се завърнеш привечер...

Попитах: - А земята?
- Не я познавам, каза,
не чувствам да е моя кожа или пулс –
тъй, както казва се в поемите.
А изведнъж видях я –
както виждам бара, улицата, вестниците...
- И обичаш ли я – го попитах.
Той отвърна: - Любовта ми е разходка кратка,
чаша вино... или авантюра.
- А заради нея ще умреш ли?
- Не!
И всичко, дето със земята свързва ме,
е някоя и друга пламенна беседа или статия.
Научиха ме да обичам любовта към нея,
но не чувствам нейното сърце да е сърцето ми,
не дишам аромата на тревите, корените, клоните...
- Каква е любовта ѝ -
пари ли като слънца... като носталгия?
Той възрази:
- За мене инструмент на любовта е пушката,
завръщането на обредите от древните руини,
мълчание на древна статуя,
изгубила и времето, и самоличността си!

Разказа ми за миговете на раздяла –
как майка му
безмълвно плачела, когато го отвеждали
нанякъде по фронта...
И как страдалческият глас на майка му

под кожата му издълбал една надежда нова:
Да се излюпи гълъб в министерство на отбраната,
да се излюпи гълъб!..

... Запуши, сетне каза ми,
като че бягаше от блато с кръв:
- Сънувах бели лилии
и клонка от маслина,
птица, утрото прегърнала
на клон лимонов...
- А какво видя наяве?
- Каквото съм направил –
червени тръни аз взривявах,
в пясъка, в гърдите и стомасите...
- А колко си убил?
- Ще ми е трудно да ги изброя,
но дадох ми само един орден.

Със страдаща душа помолих го: - Тогава
един убит ми опиши.

Той се намести по-удобно и изглади сгънатия вестник,
и заговори, сякаш ми редеше песен:
- Като палатка падна в камънака,
прегърнал натрошените звезди,
широкото му чело – коронясано с кръвта
и никакви медали по гърдите,
защото не умее да убива –
изглежда бе орач, работник или продавач с количка.
Като палатка падна в камънака... и умря...
Ръцете му -
протегнати като пресъхнали потоци,
а когато джобовете му претърсих
да открия име, намерих снимки две –
едната – на съпругата,
на дъщеря му – другата...

- И натъжи ли се? – попитах,
Той прекъсна ме: - Махмуд, приятелю,
тъгата бяла птица е,
който бойното поле не приближава, а войниците
извършват грях, ако се натъжат.
Там бях машина аз, която сее огън и погибел

и пространството превръща в черна птица.
Разказа ми за първата любов
и после –
за далечни улици
и за реакциите след войната,
за радио- и вестникарското геройство,
а когато в кърпата си кашлицата си подтисна,
го попитах: - Ще се срещнем ли?
- В един далечен град, отвърна.

Напълних му четвърта чаша
и изрекох на шега: - Ти заминаваш... А родината?
Отвърна: - Остави ме!..
Аз сънувам бели лилии
и пойни улици, и светъл дом.
И искам аз добро сърце, а не патрон за пушка,
искам слънчев ден, а не победен миг
безумен... и фашистки.
Искам радостно дете, което на деня да се усмихва,
а не бурмичка от военната машина.
Аз дойдох да изживея изгрева,
не залеза на слънцето.

И с мен сбoguва се, защото... търси бели лилии
и птица, утрото посрещаща
на клонка от маслина,
и защото той разбираше нещата
само както ги усеща, помирисва...
Разбира, каза, че отечеството е
да пийнеш майчиното си кафе,
и жив и здрав да се завръщаш привечер...

(Превод: Мая Ценова)

Убит номер 18 (*“Краят на нощта”, 1967*)

Гората от маслини беше някога зелена
Беше... А небето беше
синята гора... Любима, беше,
но какво я промени през тази вечер?

При завоя задържаха камион с работници,
мълчаха.
На изток ни обърнаха... и пак мълчаха.

О, свито за любимата гнездо...
сърцето ми бе синя птица някога,
а кърпичките ти у мен са бели до една, любима, бяха,
но защо са целите в петна през тази вечер?
Любима, нищо не разбирам!

Насред пътя задържаха камион с работници,
мълчаха.
На изток ни обърнаха... и пак мълчаха.

Всичко мое е за теб.
За теб е сянката, за теб е светлината,
пръстенът венчален и каквото друго пожелаеш,
мъничка градинка със смокини и маслини.
Пак ще идвам – както всяка нощ,
ще се промъквам през прозореца в съня ти и ще ти оставям стрък жасмин.
Не ме кори, ако позакъснея –
спряха ме.

Гората от маслини беше всякога зелена.
Бе, любима.
Петдесет убити
я превърнаха по залез...
в локва кръв... убити петдесет.
Любима... Ти не ме кори...
Убиха ме... Убиха ме
Убиха ме...

(Превод: Азиз Таи)

Мек дъждец в далечна есен (*Врабчетата умират в Галилея, 1969*)

Мек дъждец в далечна есен.
Птиците са сини... сини,
а земята – песен.
Ти не казвай: Облак съм сред дъждовете.
Аз не искам
от земята си, която падна от прозореца на влака,
нищо друго - само кърпата на мама
и причини за поредна смърт.
Мек дъждец сред странна есен.
И прозорци бели... бели.
Слънцето – по залез портокалова градина,
а пък аз – откраднат портокал.
Но защо от тялото ми бягаш –
аз не искам
от земята на ножовете и славеите
нищо друго – само кърпата на мама
и причини за поредна смърт.
Мек дъждец сред тъжна есен.
Срещите... зелени, тъй зелени,
а пък слънцето - от глина.
Ти не казвай: Теб видяхме, докато загиваше жасминът.
Вечер бе лицето ми,
смъртта ми бе в зародиш.
Аз не искам
от земята си, забравила езика на прокудените,
нищо друго – само кърпата на мама
и причини за поредна смърт.
Мек дъждец в далечна есен.
Птиците са сини... сини,
а земята – песен.
Отлетяха птиците в едно невъзвратимо време
и поиска ти да разбереш какво е моето отечество
и между нас какво е.
Моето отечество е сладост от оковите,
целувките си пращам аз по пощата;
не искам
от земята си, която отреди ми заколението,
нищо друго – само кърпата на мама
и причини за поредна смърт...

(Превод: Мая Ценова)

Псалм 151 (*Врабчетата умират в Галилея, 1969*)

Ерусалим! Отдалечен от устните ми...
Разстоянията са по-близки.
Между нас – две улици и гръб на бог,
а аз съм в теб звезда,
битувам в теб, блазя на тялото ми изтерзано!
В нощта на Вавилон далечината пада,
истина е принадлежността ми към зеленината на смъртта –
към Хадрамаут,
истина са и сълзите на прозорците.
Гласът на свободата ми приижда откъм кръста на оковите
и влиза в битка моят кръст!
Ерусалим! Ти, който всичките си имена в кръвта ми
изцеди...
Езиците ме мамиха, измамиха ме –
няма да те назовавам.
Аз топя се, разстоянията са по-близки,
главатарят на певците меч кове да ме убие
в тия времена на бутилирана носталгия.
И псалмите превърнаха се в камъни,
с които ме замериха –
убиха ме отново
край самите портокалови градини...
Ерусалим! Преобразен в маслиново дърво
кървящо...
Кожата ми стана на сандали
за легендите и за пророците.
От Вавилон си ти, блажен е онзи, който е съсед на идещата нощ,
а в теб по-близо аз съм
до сълзите на прозорците. Блажен
и главатарят на певците в миналата нощ, а тялото ми съществува,
аз съм в теб звезда.
В нощта на Вавилон далечината пада
и повежда битка моят кръст...
Алелуя,
алелуя...
алелуя...

(Превод: Мая Ценова)

Псалми-3 (*Обичам ли те, не те ли обичам, 1972*)

Докато словото ми беше
пръст...,
приятел бях на житото.

Докато словото ми беше
гняв...,
приятел бях на белезниците.

Докато словото ми беше
камък...,
приятел бях на бързея.

Докато словото ми беше
бунт...,
приятел бях на земеръса.

Докато словото ми бе
пелин...,
приятел бях на оптимиста.

Когато словото ми стана
мед...,
мухи устата ми
покриха.

(Превод: Мая Ценова)

Поема за пясъка (Венчавки, 1977)

Пясъкът –
пространства от идеи и жена.
Нека с тоя ритъм да вървим до гибелта си.
Бе високото дърво в началото жени
и бе възлизаща вода, и бе език.
Дали като човеците умира и земята,
или птица я отнася като форма в празнотата?

Началата аз съм,
свършеците аз съм.

А пък пясъкът е форма и възможност.
Портокал, забравил първата ми страст.
Виждам между другото забрава – може да погълне тя цветята и
възторга.

Пясъкът пък си е пясък. Виждам: пясъчна епоха ни покрива
и от дните ни изхвърля.
И изчезна моята идея, и изчезна моята жена,
и пясъкът изчезна в пясък...

Началата аз съм,
свършеците аз съм.

Пясъкът е тялото на бъдещо дърво
и облаци, прилични на земите.
Общият нюанс на сънищата и морето.
Общото лице на влюбените.
... Ще привикнем ставащото да тълкуваме с Корана,
по течението на водата ще излеем хиляди реки.
Миналото си е минало - ще дойде като господар на дните ни
по изборите на огледалата.
А пък палмата е майка на литературния език.
Виждам между другото как пясъкът над пясъка царува
и загиналите няма как да се усмихнат на фиестите на барабаните.
Сбогом, ... разстояния,
пространства, ... сбогом,
сбогом и на вас, певци, които заменихте органа с кануна, за да
се съедините с пясъка.
Браво на сразените от туй, че ме видяха, а и на пороя bravo.

Началата аз съм,

свършеците аз съм.

Към стената на разстрела си вървя като че ли съм глупаво врабче,
стрелата смятам че ми е ребро,
кръвта ми – песента на нара. Аз вървя,
сега се скривам в пясъчната буря,
пясъкът ще дойде пясъчен,
а ти в нощта ще дойдеш при поета, ала няма
да намериш ни вратата, нито синьото,

изчезна словото ми, моята жена изчезна...

Ще дойдат... двама влюбени ще дойдат,
ще поемат лилията, дето е избягала от дните ни,
и пред реката ще рекат:
О, колко кратко беше времето на пясъка!
И няма да се разделят.

И началата аз съм,
а и свършеците аз съм.

(Превод: Мая Ценова)

Цигански напев (*Блокада за одите на морето, 1984*)

Уличка тясна;
момиче,
излязло луната да светне;
далечни страни
и страни без следи...

Солена мечта;
звук, изваял на камъка хълбоци.
Любима, по моите мигли тръгни
... или по струната.

Месечина бодлива;
мълчание,
счупващо вятър и дъжд,
от реката игла майстори
за ръката, която дървета тъче.

Плаващ зид, къща,
чезнеща, щом появи се;
може би ни избиват,
може би в коридора заспиват...

Време срамно
и смърт,
възжелаваща нас на пресечката;
вече всичко приключи,
реката е близо,
край на циганското пътешествие,
капнахме вече от път.

Уличка тясна;
момиче,
излязло плакатите да налепи
върху зидовете на трупа ми,
а моят катун е далеч
и катунът следи де оставя...

(Превод: Азиз Таши)

Фантазия за флейта (*Тя е песен, тя е песен, 1985*)

Флейта – нишка от душата, нишка от лъчи или от вечност –
Вечността на ехото. Флейтата простена, стене, връщам се отдето съм
дошъл – обратно,
откъдето съм дошъл без спътник, без отечество,
отечество, събиращо отломките от песента ми.
Но каква е ползата от песента ми?

*

Флейта – гласове иззад вратата. Гласове, които се страхуват
от луната,
селската луна. Нима пристигна новината –
новината, че се сгромолясах близо до дома си,
преди дъждът да плисне,
дъждът на далнината. И искам от годината –
годината на края, единствено да разпозная аз лика си в оня камък,
камък, който зърна как излизам изпод мамината риза,
стъпалата си примесил със сълзата й.
Сетне от година на година аз прелитах непрестанно.
Но каква е ползата от песента ми?

*

Флейта – нашата чупливост, дето крием я, а тя остава видима,
и отминаваме –
отминаваме и възрастта си пропиляваме, търсейки вратата
незаклучена,
незаклучена врата пред флейтата. Но облакът измъчва се
за съдбините на конете ни. Флейто, ти пробий в скалите пътя ни –
да минем,
да преминем като връщащите се от битка – оредели,
братя по език и кръв оставили.
Но каква е ползата от песента ми?

*

Флейтата е краят на нощта ми. Флейтата е нейното начало.
Флейтата помежду тях съм аз и никой друг.
Аз отправям зов единствено към късче от сърцето си, което
съм загубил тук.
Адресът пък е там. Отечеството ми ме иска мъртъв или разпилян
покрай оградата.
Покрай оградата хлапетата ловят трошици от врабчета или пък
парчета от стъкло –
стъклото на ония дни, които се броят на пръсти и на дворните
черници.
Дворните черници в мен умират – не умират,

не умират в клоните. Умира паметта ми.
Но каква е ползата от песента ми?

*

Флейтата – изхлипа флейтата, извика флейтата сред палмите.
Палмите ще ни погледнат похотливо. Посребри ни и в сладта
на цвиленето пристъпи.
Аз съм цвиленето, ти си мойта кожа. Погуби ме, погуби ме и меда
на жертвата изпий.
Аз съм жертвата, а ти – кобилите. Ще падам като зов от хълмовете.
А от хълмовете хлипа флейта. И сребро от долините зарίδα покрай
гласа ми.

И една кобила на страстта
не достигна до върха.
Но каква е ползата от песента ми?

*

Флейтата – любовен огън – щом помислим, че умрял е в нас,
умира ненадейно в нас; умира ненадейно в нас каквото сме желали
и ни е желало страстно.
Каквото ни желае, ние го желаем страстно и моето желание
проплаква, плаче като самка хищна,
плачат жичките в кръвта-затворник в моите думи, за да изкрещя:
Обичам те!, или пък да опиша,
да опиша флейтата, безсилна да се раздели с жена ми.
Но каква е ползата от песента ми?

*

Флейтата издава позабравените рани и подтиква тайната ни към
самопризнания,
към самопризнания за всичко, дето скрили сме под маските.
Обичахме.
Обичахме жените си. И вярвахме във въздуха си и водите си. И
бягахме,
бягахме от края на нещата в нас, когато възмъжавахме.
С митовете възмъжавахме. Заради кого бълнуваме и мечтата своя
предявяваме?

Флейто, нашата мечта дали съкровище е изоставено?
Или пък е въжето на бесилото?
Или пък е луната на верандата,
която в стая няма да остане?
И каква е ползата от песента ми?

(Превод: Мая Ценова)

Ще дойдат други варвари (*Една роза по-малко, 1986*)

Ще дойдат други варвари. Ще похитят на императора жената.

Ще ударят барабани.

Ще ударят барабани, та конете да застанат над човешките останки

От Егея чак до Дарданелите.

Но нас какво засяга ни? Жените ни какво засягат ги

тия конни състезания?

Ще похитят на императора жената. Ще ударят барабани. И ще
дойдат други варвари.

Варвари, които да запълнят празнотата в градовете, от морето
малко по-високо и от сабите по-силно в миг на лудост.

Ала нас какво засяга ни? Децата ни какво засяга ги

родословието на това безсрамие?

Ще ударят барабани. И ще дойдат други варвари. Ще похитят

на императора жената от дома му;

от дома му и военната кампания ще се роди, невястата на ложето

в леглото му да върне.

Ала нас какво засяга ни? И убитите петдесет хиляди

какво засяга ги това тъй бързо бракосъчетание?

След нас ще се роди ли Омир... Ще отворят ли вратите си за всички

тез предания?

(Превод: Мая Ценова)

Ще пропътувам този път (*“Една роза по-малко”*, 1986)

Ще пропътувам този дълъг път, и този дълъг път до край.

До края на сърцето този дълъг дълъг дълъг път ще пропътувам...

Аз вече губя само прах и онова от мен, което е умряло. И редицата от палми сочи липсващото. Ще премина през редицата от палми. Нужна ли й е на раната поет, за да успее нар за липсата да нарисува? Ще построя за вас на покрива на цвиленето тридесет прозорци като намек – хайде, от едното заминаване излезте, та в друго заминаване да влезете.

Земята ту не ни е тясна, ту ни отеснява. Този дълъг път ще пропътуваме до края на лъка. И нека стъпките ни са изпънати като стрели. Отскоро ли сме тук и скоро ще достигнем до стрелата на началото? Върти ни вятърът, върти ни и какво ни казва?

Казвам: Ще измина този дълъг път до края си... докрай.

(Превод: Азиз Таи)

Все още има път по пътя (*“Една роза по-малко”, 1986*)

Все още има път по пътя. Още има време за отправяне на път.
Ще хвърлим много рози във водата, за да прекосим реката. Ни една вдовица
не обича да се връща пак при нас. Да идем там... При севера на цвиленето.
Не забрави ли ти нещо простичко, достойно за появата на следващата наша мисъл?
Говори за вчерашния ден, приятелю, за да съзря изображението си в гугукането
и да стисна гърлото на гургулицата, или да намеря флейтата в забравена смокиня...
Въздишката ми стене подир всяко нещо... тя ме одобрява и убиец да съм, и убит.
Все още има път по пътя, за да крачим, за да крачим. Накъде въпросите ме водят?
Аз оттук съм и оттам съм. И не съм ни тук, ни там.
Ще хвърля много рози аз, преди да стигна роза в Галилея.

(Превод: Азиз Таи)

Сбогом на това, което ще настъпи (*“Една роза по-малко”, 1986*)

Сбогом на това, с което ще настъпи времето
след малко... Сбогом.

Сбогом на това, с което ще настъпят
и пространствата...

На нощта прилича мойта нощ,
на пясък – моят пясък,

ала вече не принадлежи сърцето ми на всички.

Сбогом на оназ, която аз ще възприема за родина... и за гибел.

Аз ще зная как след малко ще мечтая,
или след година;

аз ще зная изхода от танца на кинжала с лилията
и от мен как маската ще смъкне маската.

Да грабна ли живота си, за да съм жив
за още няколко минути –

мигове между подземия и минаре –

и да съпреживея климата на възкресението

насред пира на жреците,

та да знам каквото знаех? Аз видях...

сбогуване видях.

(Превод: Азиз Таи)

На тази земя (*Една роза по-малко, 1986*)

Има неща тук, на тази земя, заслужаващи да живеят: непостоянството на април; ароматът на хляб призори; талисман от жена за мъжете; написаното от Есхил; началото на любовта; трева върху камък; майки, които крепят се на нишка от флейта; страхът на всеки завоевател от паметта.

Има неща тук, на тази земя, заслужаващи да живеят: последните дни на септември; жена, която от четиридесетте си отива със съвършенството на кайсия; един час слънце в затвора; облак, наподобяващ рояк живинки; възгласите на множеството за ония, които към своята смърт се изкачват усмихнати; страхът на всеки тиранин от песента.

Има неща тук, на тази земя, заслужаващи да живеят: Тук, на тази земя, е покровителката на земята, майка на краищата и на началата. Тя се наричаше Палестина. И пак нарича се Палестина. Покровителко моя, и аз заслужавам – защото си моята покровителка – заслужавам и аз да живея.

(Превод: Мая Ценова)

Реанимация (*Тя е песен, тя е песен, 1986*)

Щом отеснее ми земята, ме завърта вятърът.
И трябва аз да полетя и вятъра да обуздая... но кървя...
Усетих милиони флейти гърдта ми да раздират...

Покри ме сняг и гроба си видях върху дланта си. По постелята се разпилях.
Повърнах.

За малко бях в несвяст. Умрях и се съвзех в мига, преди за кратко да умра:
Обичам те, дали в смъртта да вляза с твоите нозе? И пак умрях... умрях
напълно, колко тиха би била смъртта,
ако не беше твоят плач! И колко тиха би била смъртта, ръцете ти ако не
бяха затропали по моите гърди – да се завърна откъдето съм умрял.
Обичам те – преди смъртта и след смъртта, а между двете виждах само
образа на мама.

То, сърцето, беше се позаблудило, но се върна.

Попитах моята любима: Аз в кое сърце съвзех се? Тя над мене се склони и
със сълзите си въпроса ми покри.

Ти, сърце, ей, ти, сърце, как тъй излъга ме и от седлото на изцвилването ми
свали ме?

Много време имаме, сърце, та потърпи да долети при тебе
соломоновата птица от царството на Савската царица.

Изпратихме писмата.

Прекосихме тридесет морета, шестдесет крайбрежия,
а още има време за прокуда в земните ни дни.

Сърце, ти как излъга коня, на когото ветровете не омръзват?

Почакай – да довършим и последната прегръдка и да коленичим.

Почакай, потърпи, да разбере дали си моето сърце или си
от гласа ѝ вик:

Вземи ме...

(Превод: Мая Ценова)

Минувачи в думи мимолетни (1988)

1.

Минувачи в думи мимолетни,
имената приберете си и си вървете.
От времето ни изтеглете часовете си и си вървете.
Откраднете който си поискате от зидовете – та да знаете,
че няма да узнаете
как камък от земята ни съгражда покрив за небето.

2.

Минувачи в думи мимолетни,
ваш е мечът – наша е кръвта;
ваши са стоманата и огънят – а наша е плътта;
ваш е следващият танк – а наша прашката;
ваш е газът задушлив – а наш дъждът.
Но над нас и вас един и същ е и просторът, и небето.
Вземете от кръвта ни своя дял... и си вървете.
Идете на вечерен бал... и си вървете.
Ние трябва да стоим на страж на розата на мъчениците
и трябва да живеем както ние искаме!

3.

Минувачи в думи мимолетни
като прахоляк горчив, откъдето искате минете, ала
не минавайте помежду нас като хвърчащи мравки.
Ние имаме какво да правим върху нашата земя,
имаме пшеница да отгледаме, с росата на телата си да я поим,
имаме си нещо ние, дето тук не ви е по вкуса:
камък... или яребица.
Миналото отнесете, ако щете, на пазара за антики
и възстановете, ако щете, скелета на пъдпъдъка
върху блюдо глинено.
Ние имаме си нещо, дето тук не ви е по вкуса: имаме си бъдеще
и имаме какво да правим върху нашата земя.

4.

Минувачи в думи мимолетни,
струпайте илюзиите си в напуснат ров... и си вървете.
И стрелките на часовника върнете към закона на свещения телец
или към ерата на музиката пистолетна!
Ние имаме си нещо, дето тук не ви е по вкуса и затова вървете си:
имаме каквото няма го във вас: отечество, чиято кръв излива се в

народ, чиято кръв излива се
в отечество – забравено или незабравимо...
Минувачи в думи мимолетни,
време е да си вървите;
и където щете се установете, но сред нас не се установявайте;
време е да си вървите
и умирайте където щете, но сред нас недейте да умирате.
Ние имаме какво да правим върху нашата земя,
ние имаме тук минало,
а имаме и на живота първото проплакване,
имаме и настоящето, и настоящето и бъдното,
тук за нас е битието и отвъдното.
Излезте от земята ни,
от сушата ни... от морето ни,
от житото ни, от солта ни и от раната –
от всичко; от словата в паметта
излезте,
минувачи в думи мимолетни!..

(Превод: Мая Ценова)

Рубаи (*Виждам каквото искам, 1990*)

1.

От полето виждам аз каквото искам... Виждам
как разресва вятър плитките на житото; очи притварям:
тоз мираж е пътят към напев старинен,
а пък тишината път е към лазура.

2.

От морето виждам аз каквото искам... Виждам
как полъхват чайките по залез; и очи притварям:
към Андалусия води таз безпътица,
а пък платното корабно молитва е на гълъбицата за мен.

3.

Виждам от нощта каквото искам... Виждам
край на този дълъг коридор пред градски порти.
Аз бележника си в някое от уличните кафенета ще захвърля и ще настаня
това сбогуване
на койка в някой кораб.

4.

Виждам от духа каквото искам: лик на камък,
от светкавица почесан. Тъй зелен е моят дух, земя, зелен е,
а нима не бях дете, което на ръба на кладенеца си играе?
Още си играя... Хоризонтът ми е сцена, вятърът – мой камък.

5.

Виждам и от стълбата каквото искам... Виждам аз
сърна, ливада и поток... Очи притварям:
Ето, върху моята ръка сърната спи,
а нейният ловец заспал е край децата си, далече.

6.

От войната виждам аз каквото искам... Виждам
как десниците на нашите деди изцеждат извор в камъка зелен
и как водата нашите бащи в наследство получават, но да не я предават;
и очи притварям: таз земя в ръцете ми е дело на ръцете ми.

7.

От затвора виждам аз каквото искам: дните на Зорницата
преминаха отгук, за да упъти странниците двама в мен
към пейка в парка. И очи притварям:

Толкова широка е земята! Толкова красива е през иглено ухо!

8.

От светкавицата виждам пак каквото искам... Виждам
как нивята с кълнове трошат оковите си. И изпълва ме с възторг
оная бяла песен на бадемово дръвче, която каца по дима от селските
комини като гълъб... Гълъба, за който все отделяме от зальците
на децата си.

9.

От любовта аз виждам пак каквото искам. Виждам
танца на жребците с равнината и въздишката на петдесет китари,
виждам как рояк пчели изсмукват ягодите диви; и очи притварям,
за да видя сянката ни зад това прокудено пространство.

10.

Виждам от смъртта каквото искам: Влюбен съм, разцепват се гърдите ми от
тях изскача вихрен бял жребец, препуска над мъглата
и лети върху безкраен облак, и с извечно синьото върти се...
Пътя към смъртта не ми препречвайте и към звезда от кал
недейте да ме връщате.

11.

Виждам от кръвта каквото искам: убития видях
с убицеца си да говори от мига, когато освети сърцето му куршумът:
Ти не можеш
отсега нататък да си спомняш другиго. Убих те по погрешка и
не можеш
отсега нататък да си спомняш другиго... И да понасяш пролетни цветя.

12.

От абсурдната пиеса виждам аз каквото искам: зверове,
съдии, шапката на императора и маски от епохата,
цветя на старото небе, придворната танцьорка, хаоса на полковете,
но забравям после всички и си спомням само жертва зад кулисите...

13.

От поезията виждам аз каквото искам. Виждам: Някога, когато падаха
загинали поети,
ние ги погребвахме с цветя, а след това се връщяхме по живо и по здраво
при поезията им...

Ала във времето на киното, списанията и шума заравяме поезията им в
пръстта със смях,
а щом се върнем, виждаме ги да стоят пред портите ни...

14.

От зората призори аз виждам пак каквото искам... Виждам
как народи търсят своя хляб сред хляба на народите.
Той, хлябът, ни изтръгва от коприната на дрямката и от памука на съня.
Дали от житеното зърно пуква се зората на живота... и зората на войните?

15.

И от хората пак виждам аз каквото искам: Тяхното желание да закопнеят
за каквото и да е. Как бавно тръгват те на работа.
Как бързат да се върнат вкъщи...
И колко им е нужен поздрав сутрин...

(Превод: Мая Ценова)

Музикална фраза (*Виждам каквото поискам, 1993*)

Някакъв поет сега поема пише
вместо мен –
по далечната върба на ветровете,
но защо ли розата в стената се облича
с нови листи?

Вдигна гълъб някакво момче сега
наместо нас –
във висинето, чак до покрива на облака,
ала защо гората рони тоя сняг
покрай усмивката?

Птица някаква сега писмо понесла е
наместо нас –
до лазура от земята на газелата,
ала защо ловецът влиза в кадър,
да изстреля своите стрели?

Мъж някакъв сега луната мие
вместо нас –
и крачи по кристала на реката,
но защо цветът е паднал на земята
и защо ли се оголваме като дървета?

Влюбен някакъв сега любимата повлича
вместо мен –
към тинята на извори далечни,
но защо се е изправил кипарисът тук
на стража на вратата на градината?

И конник някакъв сега запира коня си
наместо мен –
задрямва в дъбовата сянка,
но защо към нас излизат мъртвите
от зидове и шкафове?

(Превод: Азиз Таш)

Гледам своята сянка да идва отдалече
(*Защо остави коня сам, 1995*)

Гледам – като веранда на къща – към каквото поискам.
Гледам приятелите, понесли вечерната поща –
вино и хляб,
романи и музикални дискове...

Гледам чайки, камиони с войници,
които променят дърветата по тия места.
Гледам кучето на съседа – той се пресели
чак от Канада преди година и половина.

Гледам името на Абу Тайиб Ал-Мутанабби,
който пътува от Тивериада за Кайро,
яхнал жребец от химн.
Гледам трендафила
и се катеря по желязната ограда.

Гледам – като веранда на къща – към каквото поискам.
Гледам дървото, което пази нощта от самата нея
и пази съня на ония, които ме искат мъртъв...

Гледам вятъра, който търси родината на ветровете
в себе си...
Гледам жена, която се грее на слънцето в себе си.
Гледам шествие от древни пророци,
които изкачват се боси към Ерусалим,
И питам: Има ли нов пророк
за новото време?

Гледам – като веранда на къща – към каквото поискам.

Гледам образа си, побягнал от себе си
към каменните стъпала, понесъл на мама забрадките,
и развяван от вятъра: Какво ли ще стане, ако отново
стана дете и при теб се завърна, и ти при мен се завърнеш...

Гледам ствол на маслина, дала убежище на Закария,
гледам отмрелите думи от
„Речника на арабите”,
гледам перси, ромеи и шумери,

гледам новите бежанци...

Гледам нанизите на една от беднячките на Тагор,
смазана от каляската на деликатния принц...

Гледам папуняка – царската птица, сломена
от упреците на царя...

Гледам отвъд естеството –
какво ще се случи,
какво ще се случи след пепелта...

Гледам уплашен своето тяло
отдалече...

Гледам - като веранда на къща - към каквото поискам.

Гледам езика си след още два дни...

Стига за малко да липсвам,
за да отвори Есхил към мира вратата,
стига
кратичка реч, за да разпали Антоний войната,
стига
женска ръка в ръката ми,
за да прегърна аз свободата си
и да започне пак в моето тяло прилив и отлив
извечен...

Гледам – като веранда на къща – към каквото поискам.

Гледам своята сянка
да идва
от
далече.

(Превод: Мая Ценова)

От тялото прелива нощ (*Защо остави коня сам, 1995*)

Жасмин над юлска нощ, напев
за двама странници, които срещат се на улица,
неводеща наникъде...
Кой съм аз след две бадемове очи ? – изрича странникът.
Коя съм аз, щом ти заточеник си в мен? – изрича странницата.
Е, добре тогава, нека бъдем предпазливи и да не
разбъркваме солта на старите морета в спомнящо си тяло...
тя му връща тялото горещо,
той ѝ връща тялото горещо.
Тъй оставят влюбените странници да бъде хаотична любовта им –
както хвърлят дрехите си сред цветята по чаршафите...
- Ако си моят истински възлюбен, съчини ми
Песента на песните и името ми издълбай
върху кората на гранатово дърво във вавилонските градини...
- Ако наистина обичаш ме, съня ми
постави в ръцете ми, а на сина Мариин ти кажи:
как тъй ни причини каквото причини на себе си,
о, Господарю? Имаме ли справедливост толкова, че
утре също да ни стигне да сме справедливи?
- Как ли утре да се излекувам от жасмина?
- Как ли утре да се излекувам от жасмина?
Заедно здрачат се сред сенките, струящи
от тавана в неговата стая: Здравен никога недей да бъдеш
след гърдите ми – му казва тя.
А той: - Гърдите ти са нощ, която хвърля светлина върху насъщното,
гърдите ти са нощ, която ме целува. И пространството и аз
изпълнихме се с нощ, преливаща от чашата...
Тя се засмива на сравнението му. Засмива се по-силно,
щом скрива склона на нощта в ръката си...
- Любими, ако можех
аз да съм момче..., щях теб да бъда
- Ако можех аз да съм момиче,
щях да бъда теб!..
Тя плаче, както винаги, когато се завръща
от небето с цвят на вино: Отведи ме
в някой град, аз нямам синя птица
на липата, страннико!
И плаче, за да прекоси горите в дългото
пътуване към себе си: Коя съм аз?
Коя съм аз, щом ти заточеник си в тялото ми?
Ох, горко на мен, на теб и на страната ми.

Кой съм аз след две бадемови очи?
Покажи ми утрешния ден!...
Тъй оставят влюбените своето сбогуване
в безредие като жасминов дъх над юлска нощ...
През юли всяко лято води ме жасминът
на оная улица, неводеща наникъде,
ала напева продължавам аз:
жасмин над юлска нощ...

(Превод: Мая Ценова)

Докато се отдалечава

(„Защо остави коня сам?“, 1995)

Вражеският воин, който пие чай в колибата ни, има
кон сред пушеците. И момиче
с вити вежди и очи кафяви. И коса
като протяжна морна песен върху раменете. Снимката ѝ
никога не го напуска – с него е, когато идва да поиска чай. Но той
не разговаря с нас за грижите ѝ привечер или за
коня, който песните оставили са на върха на хълма.../

Почива си в колибата ни вражеският воин от пушката –
оставя я на дядовия стол, яде от хляба ни –
тъй, както прави гостът. Дремва
върху пейката тръстикова. И котката ни
гали той по козината. И ни казва винаги:
- Недейте да корите жертвата.
- Коя е тя? – го питаме,
а той изрича: - Кръв, непресушена от нощта...

... Проблясват копчетата на мундира му, докато се отдалечава...
Блажена да е вечерта ти! Много здраве отнеси на кладенеца ни
и на смокините. Пристъпвай леко върху сенките ни
в ечемичените ниви. Много здраве и на кипарисите ни
на високото. Да не забравиш портата на къщата отворена
за през нощта. Да не забравиш и, че конят
се бои от самолети;
много здраве и на нас – ако остане време...

Тези думи искаше ни се
край портата да кажем... Хубавичко да ги чуе,
да ги скрие в бързото прокашляне
и да ги хвърли.
Че защо да ходи всяка вечер той на жертвата на гости?
Поговорките ни като нас да знае
и да пее химните ни – същите
за срещите ни – същите – на светите места?
Ако не беше pistolетът,
щеше да се слее флейта с флейтата...

... Войната няма да приключи, докато земята
в нас около себе си върти се!
Нека сме добри тогава. Той ни моли тук

добри да бъдем. И чете на Йейтс стихотворението
за летеца: Онез, които браня,
не обичам, не мразя другите,
против които се сражавам...
Сетне си излиза от колибата ни дървена
и изминава метрите осемдесет
до къщата ни каменна край нивата...

Чужденецо, и на къщата ни много здраве отнеси.
Филджаните
с кафето ни все още си стоят. Долавяш ли
на пръстите ни мириса по тях?
И казваш ли на своето момиче
с плитката и веждите извити, че има тя
незрим приятел,
който би желал на гости да ѝ дойде..., просто за да
влезе в огледалото ѝ и да види тайната си:
как след него тя е продължила да живее
вместо него? Много здраве и на нея,
ако има време...
Тези думи искаше ни се да сме му казали, той чуваше ги
хубавичко,
скриваше ги в бързото прокашляне
и ги захвърляше, а после копчетата
на мундира му проблясваха, докато се отдалечава...

(Превод: Мая Ценова)

Огърлие на гълъбица от Дамаск
(*Леглото на страницата, 1999*)

А.
В Дамаск
прелитат гълъбици
зад копринена ограда
две...
по две...

Б.
В Дамаск
езика си откривам,
изписан целия върху пшеничено зърно
с иглата на жена,
от яребиците в Двуречието редактиран.

В.
В Дамаск
бродират имената на арабските коне
със сърма
от Невежеството
до Апокалипсиса...
и след това.

Г.
В Дамаск
върви небето
босоного
по отколешните пътища,
и за какво им е тогава на поетите
и вдъхновение,
и рима,
и размер?

Д.
В Дамаск
заспива върху сянката си
чужденецът прав
като че минаре в постелята на вечността -
за никого не му е мъчно,
и за никъде...

Е.

В Дамаск

глаголите в сегашно време продължават
омайядските си действия:

Вървим към утрешния ден с доверие
към слънцето във вчерашния -
вечността и ние
сме стопаните на таз земя!

Ж.

В Дамаск

се водят диалозите
между цигулката и лютнята
относно смисъла на битието
и относно края:
оназ, която е убила влюбен еретик -
тя притежава Лотоса на крайния предел!

З.

В Дамаск

нарязва с флейтата си
Йосиф
своите ребра -
по простата причина, че
сърцето си
при себе си не е намерил.

И.

В Дамаск

се връща Словото при своя корен -
при водата:
Не е поезия поезията
нито проза прозата,
докато казваш: Няма аз да те оставя -
ти при себе си вземи ме
и със себе си вземи ме!

Й.

В Дамаск

газела е заспала до жена
в постеля от роса -
жената роклята съблича
и загрыща с нея тя реката Барада.

К.
В Дамаск
кълве врабче
зрънцата житни
от дланта ми
и оставя ми едничко,
бъдещето ми да ми предскаже
утре!

Л.
В Дамаск
жасминовата клонка ме задиря:
Не се отдалечавай,
в моята следа крачи!
А пък градината ревнува:
Недей се доближава
до кръвта на нощите по мойта месечина.

М.
В Дамаск
си бърба с лекия си сън,
докато се надсмива над бадемовата клонка:
Бъди реален,
за да разцъфтя отново
край водата на названието й,
бъди реален,
та съня й аз да разтълкувам!

Н.
В Дамаск
представям себе си
на своята душа:
Ей тук, под две бадемови очи,
ще полетим като близнаци заедно
и ще отложим общото си минало.

О.
В Дамаск
е нежно словото
и чувам глас на кръв
във вените на мрамора:
От сина ми отвлечи ме,

казва ми затворничката,
или вкамени се с мен!

П.

В Дамаск
броя ребрата си
и връщам своето сърце на гривата му -
може би оназ, която ме въведе
в сянката си,
ме уби,
а аз не съм го забелязал...

Р.

В Дамаск
се връща страницата с паланкина си
в кервана:
Няма да се върна в шатрата си,
няма аз след тази вечер
никога да окача китарата си
на семейната смокиня...

С.

В Дамаск
прозрачни са поемите -
не са ни чувствени,
ни умозрителни,
а просто онова, което казва ехото
на ехото...

Т.

В Дамаск
пресъхват облаците привечер
и той копае кладенец
в подножието на Касион за лятото на влюбените,
а пък флейтата по обичая си все тъй
от мъка чезне по онова, което в нея е сега,
и плаче тя напразно.

У.

В Дамаск
написвам аз в бележник на жена:
Всичките стаени в тебе
нарциси

желаят те,
а няма покрай теб стена, която да те защитава
от нощта на твоя чар чрезмерен.

Ф.
В Дамаск
нощта дамаска наблюдавам как скъсява се
по мъничко
и как богините ни умножават се
с една!

Х.
В Дамаск
напява пътникът на себе си:
Не ще се върна от Леванта
жив,
ни мъртъв -
ще се върна облак,
който снема бремето на пеперудата
от моя дух скиталец.

(Превод: Мая Ценова)

Урок от Кама Сутра (*Леглото на страницата, 1999*)

С чаша питие, обсипана с лазурни тюркоази,
чакай я,
край кладенеца, привечер, при ароматно цвете
чакай я,
с търпението на подготвен за планински стръмнини жребец
я чакай,
с изящния изтънчен вкус на принц
я чакай,
и със седем пълни с леки облаци възглавници
я чакай,
с огън от благоуханието на жена, изпълнило пространството,
я чакай,
не прибързва тя – дори да дойде закъсняла,
чакай я,
и птиците по плитките ѝ не плаши,
а чакай я,
да седне несмущавана като градина с разцъфтяла красота –
я чакай,
да подиша този въздух, чужд на нейното сърце,
я чакай,
и полите си от глезените облак подир облак да привдигне,
чакай я;
водата поднеси ѝ преди виното и не поглеждай към заспалите върху
гърдите ѝ две яребичета-близначета,
и чакай я,
и бавно докосни ръката ѝ, когато чашата оставя върху мрамора,
като че ли поемаш от ръката ѝ росата,
чакай я,
заговори ѝ сякаш флейтата говори на уплашената струна от цигулка
- сякаш двамата свидетели сте на това, което ви очаква утре -
чакай я.
За нея ти лъсни нощта ѝ пръстен подир пръстен, за да заблести,
и чакай я,
докато каже ти нощта:
Останахте сред битието само вие двамата.
Тогава нежно я вземи, и тъй до своята смърт желана,
чакай я!

(Превод: Мая Ценова и Азиз Таш)

Курбанът (октомври 2000)

Хайде... пристъпи напред самичък, сам.

Около теб жреците чакат заповед от Бог, но ти, курбанът, ти тръгни да се изкачваш към олтара каменен, ти жертвен наш агнец – агнец на заколението наше... И се изкачвай силен.

Любовта ни е за теб, и приглушената ни песен сред пустинята: Вода ни дай от тъмнината на миража, мъртъвците събуди! А отговорът е в кръвта ти и не те убихме ние... Ний пророк не сме убивали,

освен за да поставим изпитание на Възкресението.

Е, изпитай ни и ти в праха метален и умри, за да узнаем колко те обичаме... О, колко те обичаме! Умри, за да узнаем как препълненото ти сърце изсипва се върху молитвата ни като свеж фиников плод.

Твой е образът на смисъла – към частите на тялото си ти не се завръщай, името си остави на ехото като характеристика на нещо си. Бъди иконата за заблудените, наградата за бдящите, бъди свидетел мъченик и с ведър лик.

И по каква ли милост смятат ни лъжци? И кой ще ни пречисти – ти единствен. Кой ще ни освободи – единствен ти. Там вместо нас си се родил. Родил си се от светлина и огън. А пък ние бяхме дърводелци – майстори в направата на кръста. Понеси си кръста и се издигни отвъд съзвездията.

Ще си кажем: Ти не сбърка, ние не сгрешихме. Ако дъжд не завали, ще го почакаме и тялото ти ще пожертваме повторно – няма друг курбан, единственият ти си – ти, възлюбеният от Всевишния, синът на маковете, колко пъти още ще възкръсваш!

Хайде... пристъпи напред самичък – ти си нашата единствена метафора над пропастта на лириката, а пък ний, безделниците, спящи на конете... искаме от тебе преданост – на мисията и династията предан ти бъди, бъди ти предан на красивите легенди, предан ти бъди!

А по каква ли милост смятат ни лъжци? Звездите са в ръцете ти – бъди последният ни знак, бъди последната ни реплика в отломките от азбуката: „Още живи сме, макар и мъртви”. На кръвта ти уповаваме се – покажи ни пътя, запали за нас светилника на чистата си кръв!

От раната ти никой не поиска прошка – всички рекохме на Рим: „Не бяхме с него” и предадохме те на палача. Мъничкото ни предателство прости, наш млечен братко – не сме знаели какво се случва, затова бъди великодушен, благосклонен!

На видението ще повярваме, ще вярваме в невиджданото
бракосъчетание
на дух и свята плът. Не са достатъчни и всички рози на земята за престола ти. Земята – тя изсъхна, завъртя се, после като гълъбица полетя из небесата твои, вакъл наш Агнецо. Изгори, за да ни светиш, да избликнеш ти като звезда далечна –

по-високо, още по-високо. Нямахте да си един от нас, ако бе слязъл и ни беше казал: „Имам тяло, то измъчва ме на кръста.” Проговориш ли..., ще се пробудиш и ще лъсне истината наша. Тъй че сън бъди; недей човек или дърво да бъдеш; и загадка непокорна ти бъди!

Бъди невидимата нишка между нас и божествата в небесата; може би ще завали от яловите облаци – тъй, през прозорците на извисеното ти слово. Светлината на
Благовещението
ти бъди, видението запиши на портите на пещерата. И по равен друм ни поведи.

(Превод: Мая Ценова)

Обсаждай обсадата си! (в. „Ас-Сафир“, 5 април 2002)

Като че ли това е война заради самата война. Тя няма друга цел, освен да се самовъзпроизвежда, след като всички знаят, че и този път мечът е безсилен да сломи духа.

Арабите предложиха на Израел колективен мир срещу неговото изтегляне от една пета част от нашето историческо отечество, а Израел отвърна на това щедро предложение, обявявайки на следващия ден тотална война на палестинския народ и на арабската химера.

Ще докажем за пореден път, че ние сме морално по-силните – не ни остава нищо друго, освен да доказваме. Колкото до съотношението на силите, то все така ще привежда своите факти извън идейния и юридически спор. Докато не обърнем внимание, че безсилният да постигне омиротворяване, тъй като единственият му стратегически избор е мирът, е безсилен да осъществи мир!

Във всяко кътче на нощта виждаме престъпление, на всяка улица – убити, крещяща кръв - по всяка стена. Виждаме оцелели, лишени от елементарни условия за живот, виждаме и загинали, лишени от покоя на гроба. Но и преди това, и след това, виждаме волята на един народ, който няма пред себе си друг избор освен съпротивата. И се питаме между два удара на ранено сърце: Докога ще ръкопляскаме на един Месия, изкачващ се към Голгота?

Нима от класическото понятие арабско-израелски конфликт не остана само палестинският компонент, за да привнесем в тази червено-черна сцена това неутрално безсилие? Как се боим за вика на Ясер Арафат от иконостаса! В него има достатъчно много от естетиката на гибелта, за да освободи цяла нация от задължението да работи на един Разпети петък, дето краят му не се вижда. И тъй като кръвта омекотява духа и очиства тялото от пробожданията на солта, разплаканите зрители вече очакваха прякото предаване на мига, когато трагическият герой ще бъде увенчан с достоен за него финал, който ще фиксира елементите на мита: да завърши геройски загинал, загинал, загинал...

Не, палестинецът не се нуждае повече от усещането за самота и уединение. Не иска ролята на жертва повече отколкото е.

Палестинецът иска да заживее извън метафората, там, където се е родил. Исква да освободи своето географско и човешко пространство от натиска на митологията и от варварството на окупацията, и от миража на един мир, който не му обещава нищо друго освен разруха.

Но неговото право на живот, на обикновен живот в граници, по-тесни от съня и по-широки от кошмара, е обсадено от израелската действителност, въоръжена до зъби едновременно с расистка митология и с военни новости; обсадено е от американското предопределение, което

поставя света върху рогата на разярен бик, отменил намиращия се между Израел и Америка съчинителен съюз “и”; обсадено е от онова абсолютно подчинение, което лиши арабската политическа система от красноречието на просията и от способността да флиртува с хората от улицата, които се гневят от всичко.

И се питаме: Колко пъти трябва да бъде обсаждан палестинецът, та да се почувства арабският свят обсаден като него, пленен като него, ала без съпротива? Телевизията направи нашите обяснения излишни – кръвта ни се пролива във всяка къща, върху всяка съвест. Който не е станал палестинец по сърце, от сега нататък никога вече няма да опознае своята морална самоличност. Не защото са възкръснали остарелите ценности и понятия, скрити зад ежедневно идеино потребление на един мирен процес, изпразнен от съдържанието на справедливостта и свободата, а защото волята се е освободила от елементарната сметка за печалби и загуби и от песимистичното мислене и е очертала единствения смисъл на нашето човешко съществуване и той е: свобода.

Палестинецът няма друг избор – пред проекта за политическо ликвидиране, който му предлага израелската окупация, американска по източници, той избра проекта на съпротивата и твърдостта, колкото и да му струва това. Гърбът му е опрян в стената, очите му са в надеждата – надеждата, възпламнала от силата на духа, за която няма обяснение.

И се питаме: Някой от седящите там, горе, направи ли равносметка за каквото и да било?

Живата улица прескочи този излишен въпрос. Но премълчаният въпрос е: В състояние ли е все още някой да смята, че в този район има един излишен народ – палестинският – поради простата причина, че въпросът за освобождението и свободата, който неговата кръв поставя на всички, е излишен от гледна точка на нуждата на света да се стабилизира на базата на едно робство – наложено или доброволно.

Израелската тотална война срещу палестинската земя и палестинския дух отвори широко вратите на въпросите, а на първо място сред тях е въпросът за арабско-израелските и за арабско-американските отношения. Именно Израел обаче побърза да декларира, че неговата война била борба за съществуване, че войната за неговото основаване още не била завършила, но кога ще завърши? Това означава единствено, че задачата да бъде ликвидирано палестинското национално движение все още стои на дневен ред, дори в хода на мирния процес, и че самото палестинско съществуване е заплашено с унищожение.

Израел ни призовава да върнем конфликта към първоначалната му точка, да посъзерцаваме с ирония изминатия от нас път, по който се е променяла нашата концепция за естеството на конфликта. Израел обявява война и на концепцията за мира. Какво заплашва неговото съществуване,

което той защитава с такова ожесточение? Дали войната, която арабите не му обявяват, или пък мирът, който арабите му предложиха?

Лъжата е необходима, за да се сплоти израелското общество около своите основополагащи митове, необходима е, и за да бъде изопачено схващането за конфликта между една окупация, която е на прага на заника, и една съпротива, която е на прага на победата. Ако пък окупацията е условието и същността на израелското съществуване, то това е друг въпрос и той е неразрешим.

Ние имаме предвид защитата на нашето национално и човешко битие, на границите на това битие... И даже ако гърбът ни е опрян до стената, неизбежно е... Неизбежно е!

(Превод: Мая Ценова)

Обсадно положение (2002)

Тук, по нахълмените склонове, под залеза, под дулото на времето,
покрай градините с посечените сенки,
сме се захванали със заниманието на затворници
и безработни:
отглеждаме надежда.

Една страна на прага на зората. Все по-малко умни сме –
защото погледи сме вперили в победния си час.
И няма нощ в нощта ни, блеснала с артилерийски огън –
будуват враговете ни; за нас запалват враговете светлини
из непрогледните тъмници.

Тук никого не чакахме след прогласа на Йов ...

Ще продължи сегашната обсада, докато научим враговете си
на образци от нашата класическа поезия.

Небето сутрин е оловно,
нощем – портокалово. Сърцата пък
са все така като трендафил неутрални.

Тук няма “Аз”.
Адам си спомня тук за своята кал.

И на ръба на своята смърт изрича:
Не ми остана и земята под нозете – та да я изгубя.
Край свободата си – свободен съм. И утрешният ден е в собствените
ми ръце.

След малко в собствения си живот ще вляза
и ще се родя свободен – без баща и майка,
и за името си букви тюркоазени ще избира...

В обсадата животът се отъждествява с времето –
от паметта за старта
до забравата за края.

Тук, при възвишенията на дима, по стъпалата на дома,
за време няма време.
Постъпваме досущ като възнасящите се към Бог –
забравяме за болката.

Болка е
стопанката да не опъне сутрин
въжето за пране - да се задоволи с неопетнеността на знамето.

Тук нищо няма отзвук Омиров.
Легендите потропват на вратите ни, когато ни потрябват.
Нищо няма отзвук Омиров. Генералът тук
разкопки прави за една държава, дремеща
под руините на бъдещата Троя.

С далекоглед на танк
войниците измерват разстоянието между битието и небитието...
А с шесто чувство
ние мерим разстоянието от снарядите до своите тела.

Вие, дете сте застанали на прага, влезте
и пийнете с нас – кафето е арабско.
Може да почувствате, че хора сте и вие като нас.
Вие, дете сте застанали по праговете на къщата,
напуснете сутрините ни –
та да се уверим,
че хора сме и ние като вас!

Ще намерим време за забава –
ще играем табла или ще прелистваме да видим новините си
във вестниците от раненото си вчера.
Рубриката “Хороскоп” ще прочетем:
В двехиляди и втората година
камерата се усмихва
на родените от зодия “обсада”.

Всеки път, когато дойде вчерашният ден, му казвам:
Срещата ни не е днес, иди си,
ела утре!

Мисля си – безсмислено:
Какво си мисли някой като мен там,
на върха на хълма, вече от три хиляди години
и до този мимолетен миг?
И тогава мисълта ме заболява.
И тогава паметта се оживява.

Щом изчезнат самолетите, политат гълъбите –

бели-бели, умиват те лицето на небето
с криле свободни и възстановяват прелестта, собствеността
на въздуха, възвръщат радостта, политат по-високо, по-високо,
те, гълъбите бели-бели... “Де да беше истинско
небето” – минавач ми рече между две експлозии.

Проблясък, проникателност и мълния
са тъй тъждествени.
След малко ще науча аз това ли е
Божественото откровение,
или пък ще научат приятелите ми, най-близките, че е преминала
поемата и е погребала поета.

(Към критика): Не тълкувай моите думи
нито с чаена лъжичка, ни с капан за птички.
Насъне ме обсаждат моите думи –
думите, неказани от мен –
изписват ме и сетне ме оставят останките да търся от съня си.

Кипарисите отгатък границата - минарета, пазещи
небето да не рухне, а отвъд желязната ограда
войниците пикаят, охранявани от танк.
Есенният ден довършва своята разходка златна
по една широка улица, просторна като църква
след неделната молитва.

Обичаме живота утре –
щом дойде утрешният ден, ще заобичаме живота
такъв, какъвто е – обикновен, коварен,
сив или шарен, без Апокалипсис, без Отвъдно.
И ако непременно трябва сватба,
нека бъде
лека за сърцето и за хълбока.
“Опитният правоверен два пъти не го ужилва... радостта!”

Рече ми един писател-сатирик:
Ако знаех още отначало края,
нямаше да има работа за мен в езика.

(Към убиеца): На жертвата в лицето да се беше взрял
и да се бе замислил, щеше да си спомниш майка си сред кухнята –
от мъдростта на пушката тъй би се отървал
и мирогледа си би променил: Не се възстановява самоличност тъй.

А тази рима хич не бе
необходима – ни натъкмява песента,
ни болката спестява тя.
Тъй безполезна е –
като мухите на трапезата.

Мъглата е тъмата, тъмата гъстобяла,
обелена от портокала, от жената обещава.

Обсаждането – чакане,
очакване по стъпала на стълба, килната сред бурята.

Сам-сами сме ние, сам сами сме чак до дъното,
ако не ни спохождаше дъгата.

Братя имаме – оттатък хоризонта,
братя верни – те обичат ни и гледат ни, и плачат.
Сетне тайничко си казват:
“Ех, обсадата да беше явна...” Не довършват фразата:
“Не ни оставяйте сами. Не ни оставяйте.”

Загубите ни: загинали от двама докъм осем души всеки ден;
ранени - десет,
двайсет къщи,
петдесет маслинови дръвчета...
И в добавка – композиционният дефект, от който ще са поразени
поемата, пиесата, платното недовършено.

По пътя, от прокудено кандило осветен,
съзирам шатра, от четирите посоки връхлетяна –
Юга, срещу вятъра въстанал,
Изтока – приел суфизма Запад,
Запада – примирие на мъртъвци, които секат парите на мира.

А Северът – далечният,
той не е география или посока,
а сборище на боговете.
Една жена на облаците рече: Завивка вий бъдете за любимия ми –
мойта дреха е съвсем подгизнала от неговата кръв.

Ако дъжд не си, любими мой,
дърво бъди –
със плод отрупано дърво бъди;

ако дърво не си, любими мой,
бъди ти камък –
просмукан с влага камък ти бъди;
ако и камък ти не си, любими мой,
луна бъди –
във сънищата на любимата – луна бъди.
(Тъй думаше една жена на своя син на погребението му.)

Хей, вие, бдящите, не се ли уморихте
от виране към светлината на солта ни,
от пламъка на розата в кървящите ни рани,
не се ли уморихте вие, бдящите?

Тук се изправяме. Тук се установяваме. Тук се обезсмъртяваме –
с една единствена, едничка цел – да бъдем.

Оттам насетне – и за всичко – все се разминаваме.

Под формата на национален флаг

“ще сториш най-добре, народе жив, да избереш ти символа
на най-обикновеното магаре.”

За текст на новия си химн се разминаваме:

“Ще сториш най-добре да избереш ти песен от венчавката на
гълъбите.”

За задълженията на жените – пак се разминаваме.

“Ще сториш най-добре да избереш жена за шеф на апарата
по сигурността.”

За нормата на сперматозоидите, за общото и частното,
за всичко все се разминаваме. Една цел имаме: да бъдем.

Оттам нататък всеки индивид ще има как да избере целта си.

По пътя към затвора си ми рече:

Когато се освободя, ще зная, че отечеството да прославяш,
точно както и отечеството да окарикатуряваш,
е професия подобно всички други!

Тъй малко от безкрайния лазурен Абсолют
достатъчен е
бремето на времето да облекчи
и да очисти наслоенията от пространството.

Би трябвало душата да слезе на земята,
с копринени нозе да тръгне
редом с мен, ръка в ръка – така, като другари
стари, споделящи и хляба стар, и чашата със старо вино.

Тъй двамата да пресечем ей-тази улица,
а сетне дните ни да потекат във две посоки,
аз – накъм Свръхестественото, а пък тя
да избере да седне с кръстосани нозе върху скала висока.

(Към поета): Всеки път, когато оттегли се отсъствието,
сред божествената самота затъваш.
Бъди ти блудният субект на собствения си обект,
бъди обект на собствения си субект. В отсъствието си присъствай!

Намира време за ирония:
Не работи телефонът.
И звънецът на вратата не работи.
Как тогава толкова си сигурен,
че не съм бил тук!

Намира време за мелодия:
В очакване на теб не мога да те чакам.
Нито мога Достоевски да чета.
Нито пък да слушам Ум Кулсум, Мария Калас или някой друг.
В очакване на теб стрелките на часовника се движат все наляво,
към време без пространство.
В очакване на теб не чаках теб, а вечността!

Той към нея: И кое е любимото ти време?
Тя: Черен... карамфил.
Той: И къде ще стигнеш с мене, докато е черен карамфилът?
Тя: Чак до фокуса на светлината вътре в мен.
Пак тя: И още по-далече... По-далече... По-далече.

Обсадата ще продължи, докато и обсаждащият както обсаденият
започне да усеща,
че скуката
е качество човешко.
Аз не те обичам, а не те и мразя.
Рече тъй затворникът на следователя. Сърцето ми е пълно
с нещо, дете хич не те засяга – прелива с мирис на босилек,
моето сърце – невинно, светещо, преливащо,
а пък в сърцето няма време за изпитване. Не,
аз не те обичам. Кой си, та да те обичам?
Да не би да си ти част от мойто аз? Или пък час за чай?
Или пък стон на флейта. Или песен – та да те обичам?

Загиналият ме предупреждава: Ти на възгласите им недей да вярваш.
Вярвай на баща ми, дете гледа към портрета ми разплакан:
Как смени ти ролите ни, сине. Как ме изпревари.
Аз съм пръв. Аз пръв съм!

Загиналият ме обсажда: Променил съм само жилището си и
скромната мебелировка.

Сложих върху стаята газела,
върху пръстите си – полумесец,
само болката да облекча!

Ще продължи сегашната обсада, за да ни убеди да изберем – напълно
доброволно - едно безвредно робство!

Приветствам онзи, който с мен споделя интереса
към упоителната светлина – към пеперудената светлина
в нощта на тоз тунел.

Приветствам онзи, който с мен поделя чашата ми
в гъстотата на нощта, преливаща от двата стола.
Приветствам призрака си.

(Към читателя): Не вярвай на поемата.
Отсъства тя. Не е ни интуиция. Ни
мисъл. А предчувствие за пропаст.

Ако се разболеете любовта,
ще я лекувам с физкултура и с ирония,
и с изолирането на певица от мелодията.

Моите приятели са ми подготвили прощално
тържество. И гроб уютен в сянката на буките
с надгробие от мрамора на времето,
а все ги изпреварвам аз по погребенията:
Кой почина? Кой?..

Обсадата превръща ме от трубадур във...шеста струна на цигулката!

Загиналата - дъщеря е на загиналата дъщеря на падналия и сестра е на
загинал,
и сестра е на загиналата пък снаха на майка на загинал, внучка е на

Недей се извинява за каквото си направил
(*Недей се извинява за каквото си направил, 2004*)

Недей се извинява за каквото си направил – тайничко
си казвам. Казвам го на другия у мен:
Ето, всичките ти спомени са осезаеми:
суката по пладне в дрямката на котката/
петльовият гребен/
мирисът на салвия/
кафето мамино/
рогозката, възглавниците/
и желязната врата на стаята ти/
и мухата около Сократ/
и облакът над Платон/
и Поемата за храбростта/
портретът бащин/
странознанието/
Шекспир/
тримата ти братя, трите ти сестри,
приятелите ти от детството и любопитните:
“Нима това е той?” А запрепираха се очевидците:
Той може би е, той като че ли е. “Кой е той?”, попитах.
Те не ми отвърнаха. На другия у мен прошепнах: “Той да не е,
който беше ти... и аз?” А той очи
отвърна. И към майка ми обърнаха се те да удостовери,
че аз съм той... А тя приготви се по своему
да им попее: Аз съм майката, която го роди,
но ветровете го отгледаха.
И рекох аз на другия у мен: Освен на майка си – недей се извинява!

(Превод: Мая Ценова)

Не попитаха: Отвъд смъртта какво е
(Недей се извинява за каквото си направил, 2004)

Не попитаха: Отвъд смъртта какво е? Картата
на рая по-добре познаваха от
книгата на нашата Земя и друг въпрос ги занимаваше:
Преди смъртта какво ще правим? Край
живота си живеем – не живеем. Сякаш че животът ни е
късове пустиня и оспорват си я
боговете на недвижими имоти, а пък ние сме извечните съседи на
праха.

Бреме е животът ни за нощите на историка: “Всеки път,
щом скрия ги,

пред мен се появяват те от пустотата...”

Бреме е животът ни и за художника: “Рисувам ги
и ставам аз един от тях – забулва ме мъглата.”

Бреме е животът ни за генерала: “Как от призраци
потича кръв?” Животът ни

е да живеем, както ние искаме. А искаме

да поживеем малко – колкото да уважим

Апокалипсиса след тази смърт. И думите

на философа те цитираха без капка умисъл: “Смъртта

за нас не значи нищо. Има ни и няма ни. Смъртта

за нас не значи нищо. Нея има я, а нас

ни няма.”

Сънищата си

преподредиха. И заспаха прави!

(Превод: Мая Ценова)

Кипарисът се пречупи

(Недей се извинява за каквото си направил, 2004)

Кипарисът се пречупи като минаре, заспа
на пътя върху аскетичната си сянка – тъмен и зелен,
какъвто си е. Никого не сполетя беда. Минаваха
колите бързо върху клоните му. Прах се вдигна
по стъклата.../ Кипарисът се пречупи, ала
не премести гълъбицата гнездото си легално в някоя съседна
къща. Двойка птици прелетни кръжаха над
изконното му място и сигнали си разменяха.
Жена попита своята съседка: Ти видя ли бурята?
Не, нито пък булдозера – отвърна тя... / А кипарисът
се пречупи. Минувачите мълвяха на останките:
Той може би се е отчаял от пренебрежението, или пък от дните
остарял е – дълги са като жирафа и почти безсмислени
като прахосмукачка; в сянката си влюбени не крие вече.
А едно момченце рече: Безпогрешно го рисувах,
лесна е снагата му. Едно момиченце добави:
Днес в небето нещо липсва – кипарисът се пречупи.
Но момче отвърна: Днес небето цяло е,
защото кипарисът се пречупи. Аз пък казах
си: Не е ни ясно, ни неясно –
кипарисът се пречупи и това е всичко:
просто кипарисът се пречупи!

(Превод: Мая Ценова)

Тя привечер

(Недей се извинява за каквото си направил, 2004)

Привечер сама е тя,
аз сам съм като нея...
Между мен и нея – свещите ѝ в ресторанта зимен,
двете празни маси (нищо нашето мълчание не помрачава).
Тя не вижда, че я виждам
как откъсва роза от гърдите си,
аз също не я виждам, че ме вижда
как от виното целувка си отпивам...
Не троши тя хляба си,
водата си аз също не разливам
върху книжната покривка
(нищо нашата прозрачност не смущава).
Тя сама е, аз пред красотата ѝ
съм сам. Защо ли радостта не ни съедини ?
Продумах сам на себе си:
Защо от виното ѝ да не вкуся?
Тя не вижда, че я виждам
как кръстосва глезен върху глезен...
Аз не виждам също, че ме вижда
как палтото си събличам...
Нищо с мен не я смущава,
нищо не смущава мен – в хармония
сега сме двамата в забравата...
Нашата вечеря бе – за всеки поотделно – вкусна,
в синьо бе гласът на вечерта,
не бях аз сам и тя не бе сама –
в кристала вслушвахме се заедно
(нищо нашта нощ не раздробява).
Тя не казва:
Любовта се ражда като живо същество
и сетне в мисъл се превръща.
Аз не казвам също:
В мисъл се превърна любовта.

Ала така изглежда...

(Превод: Мая Ценова)

Две маслини

(Недей се извинява за каквото си направил, 2004)

Две маслини древни на североизток –
в първата се скрих, за да излъжа разказвача,
а във втората потулих маковете.

Ако искам да забравя..., спомням си
и се изпълвам с настоящето си, и избирам своя ден
рожден..., да сложа ред в забравата.

Споменът се разклонява. Тук луна подготвя
угощение за своето отсъствие. А там, на юг, в градината,
сватосва кладенец една жена за дявола.

Всички ангели, които аз обичам,
взеха пролетта от мястото ѝ вчера
сутринта и ми оставиха в наследство кратер на вулкан.

Аз съм вторият Адам. Научих се да пиша
и чета от поученията на греха си.
И сега оттук за мен започва утрешният ден.

Ако искам да забравя..., спомням си,
избирам си начало, раждам се какъвто си поискам –
ни герой... ни жертва.

Споменът се разклонява и играе. Ето
две маслини древни на североизток –
в първата намерих корена на песента си,
а във втората – писмо от пълководеца на римляните:

Братя на маслината,
от вас аз търся опрощение,
от вас аз търся опрощение...

(Превод: Азиз Таи)

Свали сега и тук

(Недей се извинява за каквото си направил, 2004)

Свали – сега и тук – от плещите си своя гроб
и на живота си дай шанс да ремонтира своята история.
Не е смърт цялата любов,
не е хронично отчуждение Земята,
може би ще се представи случай да забравиш
жилването на отколешния мед – като да си се влюбил,
без да знаеш, в някое момиче, дето те обича
или пък не те обича, без да знае тя защо
обича те, или не те обича /
или пък, подпрян на стълба, ще долавяш,
че в двойките ти бил си другият/
излез от аз-а си към другия тогава,
от своите видения към стъпките си,
моста си построй високо –
че интрига е пространството,
а по оградата комарите те чешат по гърба –
комарът може и да ти напомни за живота!
И живота пробвай незабавно – та да те научи сам животът
да живееш;
облекчи от спомена жената
и свали
сега
и тук
от плещите си... своя гроб!

(Превод: Мая Ценова)

В Ерусалим

(Недей се извинява за каквото си направил, 2004)

В Ерусалим, зад старите стени,
вървя през времената, без да имам спомен,
който да ме направлява. Там поделят си пророците
историята на свещеното... Въздигат се в небето,
и завръщат се по-малко тъжни и унили – там мирът
и обичта свещени са и към града прииждат.
Спусках се по склона и се питах: Как не са единни
думите на разказвачите за словото на светлината в камъка?
Нима войните са избухвали от камъни със светлина оскъдна?
Тъй вървя на сън. И вглеждам се в съня си. Никого
зад мен не виждам. Никого пред мен не виждам.
Тази светлина е моя цялата. Вървя. Олеквам. И политам.
Сетне ставам някой друг в Преображението. Думите
като трева поникват от устата на Пророк
Исайя: “Не повярвате ли, няма да намерите спасение.”
Вървя, като че ли съм някой друг. А раната ми е
библейска бяла роза. И ръцете ми са сякаш гълъбици две
на кръста – реят се и носят те Земята.
Не вървя, летя и ставам някой друг
в Преображението. Няма ни пространство, нито време. Но тогава
кой съм аз?
Не съм аз себе си в града на Възнесението. Но
си мисля, че единствено Пророкът Мохамед
говорел на литературния арабски. “И какво след това?”
Какво след това? Жена в армейска униформа кресна:
Пак ли ти? Не съм ли те убила?
Ти уби ме... – рекох. – Ала като теб и аз забравих – да умра.

(Превод: Мая Ценова)

В дома на майка ми

(Недей се извинява за каквото си направил, 2004)

Портретът ми в дома на майка ми ме гледа втренчено
и все тъй пита:

Гостенино, ти дали си аз?

Ти бил ли си на моите двайсет
и без очила с диоптри,
и без куфари?

Дупката в зида ми бе достатъчна,
за да науча от звездите хобито да съзерцавам
вечното...

(Какво е вечно? – казах сам на себе си)

Ей, гостенино... И дали ти аз си, както бяхме?

Кой от нас се е отрекъл от чертите на лицето си?

А помниш ли копитото на буйната кобила върху твоят чело,
или с грим прикрил си раната, за да изглеждаш
мил пред камерите?

Ти дали си аз? Дали си спомняш своето сърце, продупчено
от стара флейта и перо от феникс?

Или и сърцето си смени, когато пътя си смени?

Отвърнах: Ей, аз ти съм.

Ала скочих от стената, за да видя
нещо ще се случи ли, ако отвъдното ме види да откъсвам
от висящите градини теменуга най-почтително...

Може би ще поздрави и ще ми каже то:

Иди си с мир...

Аз скочих от оназ стена, за да съзра
незримото

и да измеря колко е дълбока пропастта.

(Превод: Мая Ценова)

Забравен, все едно не те е имало

(Недей се извинява за каквото си направил, 2004)

Забравен, все едно не те е имало –
забравен като смърт на птица,
като черква изоставена забравен,
като кратковременна любов
и като роза в някоя от нощите... забравен.

Аз принадлежа на пътя... Стъпки нечии там моите са изпреварили,
и някой сънищата си на моите сънища е продиктувал; някой
словото посипал е по своя нрав, дано да влезе тъй във версията на
историята,

или пък за идещите подир него да запали
песенна следа... и интуиция.

Забравен, все едно не те е имало –
ни като човек, ни като текст... Забравен.

Вървя, поведен от прозрението, та дано
придам на версията лична нотка. Думите
ме направляват, аз ги направлявам, аз съм формата им,
те пък са свободно проявление. Ала изречено е вече онова,
което аз ще кажа.

Утрешен отминал вече ден ме изпреварва. Царят съм на ехото -
покрайнините са единственият ми престол. А начинът
е пътят. Може би забравили са древните да ми предпишат
нещичко, с което да раздвижа паметта и чувството.

Забравен, все едно не те е имало –
и ни следа, ни вест... Забравен.

Аз принадлежа на пътя... Стъпки нечии вървят
върз стъпките ми, някой в сънищата ми ще ме последва.

Някой за градините на заточението край дома
възхвала ще напише, освободен от преклонение пред вчерашния ден,
освободен от моите метафори и от езика мой; и аз тогава ще се закълна,
че жив съм

и свободен съм,
когато съм забравен!

(Превод: Мая Ценова)

Портокалово (*Като бадемов цвят или пък по-далече, 2005*)

Портокалово навлиза слънцето в морето /
Портокалът е медуза на дърво студено.

Портокалово – тъй ражда слънцето детето на божествения залез /
Портокалът се бои от гладната уста

Портокалово навлиза слънцето в кръга на вечността /
а портокалът получава дума на прослава от убицеца си:
Този плод е като зърно слънце,
белиш го
с ръка, с уста, на вкус е хрипкав,
с аромат бързив, пиян със сочността си...
На цвета му никой не прилича.
Неговият цвят е качество на слънцето, когато е заспало.
Неговият цвят е неговият вкус: възкисел, захарен,
богат на жизнерадостта на светлината и на витамин С.

А пък за поезията няма нищо неудобно
да се запъне в разказа си и да забележи
аномалия прекрасна в приликата.

(Превод: Мая Ценова)

Ако вървиш по улица (*Като бадемов цвят, 2005*)

Ако вървиш по улица, която не завършва с пропаст,
кажи на боклукчиите: „Благодаря!”

Ако е върнеш вкъщи жив тъй, както се завръща рима
без недъзи, си кажи: „Благодаря!”

Ако очакваш нещо, ала интуицията ти изневери, иди на следващия ден
да провериш къде си бил и промълви на пеперудата: „Благодаря!”

Ако с все сила изкрещиш и ехото ти отговори:
„Кой е там?”, кажи на самоличността: „Благодаря!”

Ако погледнеш роза, без болка да ти причини,
а ти ѝ се зарадваш, на сърцето си кажи: „Благодаря!”

Ако станеш в утринта и не откриеш другите около теб
клепачите ти да разтриват, на прозрението си кажи: „Благодаря!”

Ако си спомниш буква ти от името си и от името на своята страна,
бъди добро момче!
За да ти каже Бог: „Благодаря!”

(Превод: Азиз Таи)

Щом си с мен (*Като бадемов цвят, 2005*)

Щом си с мен, не казвам: Тук сега
сме заедно... А казвам: Аз и ти
и вечността се носим в безпространството.

Вода и въздух. Символите разгадаваме. И назоваваме,
и назоваваме, не разговаряме, освен за да узнаем
колко ние ние сме... И да забравим времето.

Не помня на коя земя си се родила,
нищо помня от коя земя възкръснах;
въздух и вода, и ние двамата летим върху звезда.

Когато с мен си, изпотява се мълчанието, с облаци
пробуждането насълзява се, водата плаче, плаче въздухът
за себе си – и тъй е всеки път, когато се съединят телата.

И няма в любовта любов,
а само сладна жажда на духа да полети.

(Превод: Мая Ценова)

Тя не дойде (*Като бадемов цвят, 2005*)

Тя не дойде. И няма и да дойде, рекох... Е, тогава вечерта си ще преподредя да отговаря на разочарованието ми и липсата ѝ:

Свещите, запалени за нея, угасих,
запалих електрическото осветление,
от чашата ѝ виното изпих и счупих я,
и бързата мелодия цигулкова смених
с персийски песни.

Няма и да дойде, рекох. Ще махна вратовръзката
изискана /тъй по-удобно ми е/
и ще облека пижама синя. Ако искам,
ще си ходя бос. Отпуснат ще седя по турски
в нейното кресло и тъй ще я забравя,
ще забравя също всичко, с липсата ѝ свързано./
Предметите, приготвени за партито ни, върнах
в чекмеджетата. Отворих всичките прозорци и пердета.
Няма тайни тялото ми от нощта, освен
което чаках и загубих...

Присмях се над оная своя мания да съм изчистил въздуха за нея
/напарфюмирах го с дъждец от розова с лимонова вода/.
Е, няма и да дойде... Ще преместя орхидеята
от мястото ѝ влясно – вляво, за да я накажа
за забравянето ѝ...

Покрих с палто и огледалото си на стената, да не видя
как сияе с образа ѝ... и да съжаля./

И хайде да забравя, рекох си, цитатите, извадени за нея,
от класически любовни стихове, защото тя не заслужава,
стих, дори откраднат...

Е, забравих я, изядох бързото си ядене на крак,
урок в учебник някакъв прочетох
за далечните планети,
и обидата за да забравя, аз стихотворение написах –
туй стихотворение!

(Превод: Мая Ценова)

Тя не обича теб (*Като бадемов цвят, 2005*)

Тя не обича теб –
харесва ѝ твойта метафора,
ти си нейният поет –
там е цялата работа.
Харесва ѝ как реката се устремява в ритъма –
за да ѝ харесаш, бъди река!
Харесва ѝ любовното сливане на гръмотевици и гласове
в рима.
Мъзгата от нейната гръд се стича
по буквите.
За да ѝ харесаш, бъди А!
Харесва ѝ как издига се нещото
от нещо в светлина,
от светлина в звън
и от звън в усещане.
За да ѝ харесаш, бъди едно от нейните сетива!
Харесва ѝ как нейната вечер се бори с нейната гръд.
(Ти ме измъчи, любов,
ти, река, която излива дивото си безсрамие
вън от моята стая...
Не направиш ли да кърви от мен слад,
ще те убия.)
Ангел бъди – не за да ѝ харесва твойта метафора,
а за да те убие – да отмъсти на женствеността си
и на езичеството на метафората. И дано
да заобича самия теб от мига, когато в лазура
я въведеш и в някой друг се превърнеш
там, в нейната висина.
Там работата се обърква
за зодиите –
между риба и дева.

(Превод: Мая Ценова)

Като малко кафене е любовта (*Като бадемов цвят*, 2005)

Като малко кафене на улица за странници
е любовта... С врати, отворени за всички.
Като кафене, чиято клиентела се увеличава или намалява според климата –
когато завали, са повече,
омекне ли пък – намаляват и им доскучава.
Странице, ей тук съм – свил съм се и си седя.
[Какъв цвят са очите ти? И как е името ти? Как
да те повикам, щом преминеш покрай мен, а аз съм седнал
и те чакам?]
Малко кафене е любовта. Поръчал съм две чаши
вино - вдигам тост от свое име и от твое. Нося
шапки две, един чадър – сега вали.
Вали отвсякога по-силно, а пък ти не влизаш.
И накрая казвам си: Оназ, която
чаках, ме е чакала... или пък чакала е друг,
а може би тя чакала ни е, ала не е познала него/мен
и си е казвала: Ей тук съм, чакам те.
[Какъв цвят са очите ти? Кое е виното, което предпочиташ?
Как е името ти? Как да те повикам,
щом пред мен преминеш?]
Като малко кафене е любовта...

(Превод: Мая Ценова)

Когато дълго съзерцаваш (*Като бадемов цвят, 2005*)

Когато дълго съзерцаваш роза,
наранила някоя стена, и кажеш си:
За мен надежда има от пясъка да се спася /
сърцето ти тогава се раззеленява...
Когато в някой ден, красив като икона,
заведеш жена на цирк
и като гост излезеш в танца на конете /
сърцето ти тогава червено става...
Когато почнеш да броиш звездите, сбъркаш
след тринадесетата и като на дете ти се приспи
сред синьото в нощта /
сърцето ти тогава бяло става...
Когато тръгнеш, без мечта да си намерил
да върви пред тебе като сянка /
... сърцето ти тогава пожълтява.

(Превод: Мая Ценова)

Тя си забрави облака в леглото

(Като бадемов цвят, или пък по-далече, 2005)

Тя си забрави облака в леглото. Набързо
се сбогува с мен и рече ми: Ще те забравя. Но
забрави облака в леглото. С копринена завивка го покрих
и казах: Не отлитай и не тръгвай с мен.

Тя тук при теб ще дойде.

(А пък птици сини, жълти

и червени пиеха вода от тоя облак всеки път, когато се поспре,
за да надникне иззад раменете й.)

Ще осъзнае, щом се върне къщи тя

без свитата от птици, че климатът се е сменил

покрай брега на раменете и превърнал се е в пара облакът,

и ще си спомни, че забравила е облака

в леглото ми, и ще се върне да си върне обичайното си

притежание на облака...

Злорадо се усмигнах.

А когато пъгнах се в леглото си, в метафората

да подремна, ме обля вода.

(Превод: Мая Ценова)

Тя / той (*Като бадемов цвят*, 2005)

Тя: Някога познал ли си любов?

Той: Когато дойде зимата, ме осенява
страст към нещо неизвестно, назовавам го
по име – някакво, каквото и да е, забравям...

Тя: Говори! Какво забравяш?

Той: Трескавата тръпка и бълнуванията си
под чаршафите, когато стена: Намери ме,
намери ме!

Тя: Не, не е любов което казваш.

Той: Не, не е любов, което казвам.

Тя: Пожелавал ли си си смъртта да изживееш
в скута на жена?

Той: Щом отсъствието стане съвършено, аз присъствам...

Счупи се далечината и смъртта пое в обятия живота,
той прегърна нея... като двама влюбени.

Тя: И после?

Той: И после?

Тя: С нея ти така се сливаш, че не знаеш нейните ръце кои са,
твоите кои са, докато издигате се в пара двамата подобно облак син
и не личи дали сте две тела... или два призрака,
или?

Той: Кое е женското начало – алегорията на земята
в нас? А мъжкото – небето ли е?

Тя: Тъй започват песните любовни. Значи ти
познал си любовта!

Той: Щом присъствието стане съвършено и опитоми неведомото,
аз отсъствам.

Тя: Това е зимата, а може би
любимото ти минало е зимата.

Той: Може би... довиждане.

Тя: Може би... довиждане!

(Превод: Мая Ценова)

В присъствие на отсъствието (2006)

Докато ме погребват, казват: Не се отдалечавай.

Но къде е пространството на далечината освен пространствено?

Малик Бну Райб

Ред по ред те пиша в проза пред себе си с вещината, която ми е дадена само във встъпленията /

и както ти ми бе поръчал, се изправям сега да благодаря от твое име на ония, които те изпращат в това последно пътуване, приканвам ги да съкратят сбогуването и да се оттеглят на тържествена вечеря – достоен помен за теб /

Хайде, позволи ми да те видя – ти си излязъл от мен и аз съм излязъл от теб, правилен като проза, филтрирана през камък, разделенен или пожълтял в твое отсъствие. Хайде, позволи ми да те събера с името ти, както минувачите събират зърната маслини, забравени от берачите и скрити сред камъчетата. И нека двама – аз и ти – се отправим в две посоки: Ти – към следващия живот, обещан ти от словото - в един читател, който може би ще се спаси от падането на метеорит на земята.

А аз – към една среща, която съм отлагал нееднократно – с една смърт, на която съм обещал чаша червено вино в една поема. Е, за поета не е толкова неудобно да излъже. А той не лъже, освен в любовта, защото пространствата на перото са открити за съблазнителни завоевания. Колкото до смъртта, нищо не е толкова оскърбително за нея, колкото коварството – нейният изпитан специалитет. Та да вървя на срещата си - веднага, щом си намеря гроб, който няма да ми бъде оспорван от никого извън предците ми. С мраморна плоча, от която няма да ме интересува дали е паднала някоя буква от името ми, както неволно бе паднала буквата “Й” от името на дядо ми.

Да вървя без бастун и рима по пътя, който проправихме встрани от правия път, без желание да стигнем някъде – бяхме прочели толкова много книги с предупреждения, че отвъд върховете е празно, няма нищо, че предпочетохме да стоим в някакво подножие, нелишено от тръпката на очакването на оная внушавана от двойките негласна признателност между двете противоположности. Ако те познавах, щях да съм те обсебил, ако ти ме познаваше, щеше да си ме обсебил – и нито аз бих бил аз, нито ти би бил ти.

Така, в ритмичен сговор, нарекохме пропастта помежду подножие. На книги, които сме прочели, отдадохме неспособността си да достигнем връх с гледка към нещо ненужно, за да изпитаме битието, приятелю! Ти, мой „аз”, заспа при изгрева на белотата от една вечност, когато вечността

помахва с оная белота, след която никакъв друг цвят не съществува. И тогава с кое от твоите значения да създам подобаващата форма на едно бяло възкресение? И с коя форма да защита своя смисъл от прахта?.. Щом като нашето пътуване е по-кратко от проповед на свещеник в изоставена църква, в един ден, в който никой не се спаси от гнева на боговете?

Но ти лежиш в саван пред мен, искам да кажа в моето слово, в което метафорите не се натъкват на своите първоизточници, нито на някаква невидима връзка между една правоверна земя и едно езическо небе. Оттам дотам пътуват облаците, съпровождани от една луна, саморазкриването на чиято каменна тайна не ни лиши от спомена за предишна любов. И сушата в сърцето не ни попречи да лекуваме болките в ставите със спомен за изтягане върху тревата – точно както ти лежиш пред мен в моето слово, което няма да бъде обезкуражено от някакво лично утре, отказало се да хитрува не защото се е поправило и е влязло в правия път, а защото сега агонизира и върви към новина, без враг и без приятел... Новина за двама пътници – аз и аз, които не се разделиха ни в огледало, ни по път... не се разделиха освен за броени часове, през които да се убедят във властта на жената над мъжа.

Защото човек вижда душата си в пожарите на мълниите такава, каквато е – избавена, очистена от примесите на сходствата с всичко, което не е съживяваща смърт и живот, който се живее с оная дял – достояние на влюбения от щедрата любов между творението и Твореца. Няма друг рай, изразен със сетивата и усета, освен този на влюбената, и няма друг ад освен разочарованието на влюбения.

Тогава позволи ми в мига, когато се разделяме на прага на отвъдното, да разтрогна договора, сключен между два абсурда, и да не узнаем кой от нас е победител, кой е победен – аз, ти или смъртта, защото, за да победим, досега не признавахме, че врагът е по-умен от нас, и по-хитър, а нищо не блазни поражението по-силно от това, да вървим в разрез с такова признание, приятелю мой, разглезен от взаимнозключващи се качества, разточително търсещ един абсурд, необходим за приучване на душата към търпимост и към разполагане с благодатта да съзерцава вода, която се смее в трапчинките и пуска да летят пеперуди – пеперуди, които творят поезия от всичко живо. Тъкмо лекотата, както росата, съкрушителката на желязото, девицата на времето, е онази, която учи звяра как да свири на флейта.

Недей се примирява с нищо, освен по тази мъглява причина, не съжالياвай за война, която те е довела до зрелост така, както август кара да зреят зърната на нара по склоновете на заграбените планини – защото няма никакъв друг ад, който да те чака. Онова, което ти можеше да направиш, вече трябва да го направиш.

Трябва да защитиш разглобените букви на името си, както котка защитава котенцата си. Трябва да направиш каквото трябва: да защитиш

правото на прозореца да гледа минувачите; и недей да се надсмиваш над себе си, ако не си в състояние да дадеш доказателство – въздухът си е въздух и не се нуждае от свидетелство на кръвта. И не съжالياвай... Не съжالياвай, че когато задряма, си пропуснал да запишеш имената на нашествениците в книгата на пясъка. Мравките разказват, а дъждът заличава. И когато се пробудиш, не съжالياвай, че си сънувал и не си попитал никого: „Ти от пиратите ли си?“, но някой ще те попита: „Ти от пиратите ли си?“ Как тогава ще осигуриш на проникателността свидетелства и пушки, като в нея има достатъчно дървени рала, глинени гърнета, а в тях – масло, което свети, макар и да не го е отровил огън, и Коран, и нанизни чушки и бамя, и кон, който не воюва.

Не упреквай предците си, задето са ти оставили в наследство невинността в погледа към хълмовете, с готовност не да приемеш откровението от едно ниско слязло небе, а да броиш звездите на десетте си пръста. Но откъде би могъл ти да потвърдиш проникателността с доказателство, когато доказателството жадува да открадне проникателността така, както пиратите жадуват заблуден кораб? Проникателността е беззащитна като газела, прободена от избавление – като теб, като теб сред това поле, отворено за въоръжените археолози, които не спряха да те разпитват: Кой си ти? А ти опипа всичките си органи и рече: Аз съм аз. Кое е доказателството?, попитаха те. Аз съм доказателството, отвърна ти. А те: Това не е достатъчно, трябва ни недостатък. Тогава ти каза: Аз съм съвършенството и недостатъкът. А те рекоха: Кажи, че си камък, за да прекратим разкопките. И ти им каза: Ех, ако момчето беше камък. Ала те не те разбраха.

И те изведоха от полето. Сянката ти обаче не те последва и не те измами. Пригвозди се там, вкамени се, сетне се раззелени като стрък сусам – денем зелен, нощем синкав. Сетне израсна, извиси се като върба – денем зелена, нощем синкава; колкото и да си далечен, ще бъдеш близо; колкото и да те убиват, ще живееш; недей да смяташ, че си мъртъв там; че си жив тук; нищо не доказва нито едното, нито другото освен метафората; метафората; която научи тварите да играят на думи; метафората, която превръща сянката в география; метафората, която ще те събере в едно с името ти; издигни се заедно с твоя народ; по-високо, по-далеко от онова, което наследството от митове е приготвило за мен и теб; напиши сам историята на сърцето си; откакто Адам бил поразен от любов до Апокалипсиса на твоя народ; напиши сам историята на своята порода, откакто взе назаем от морето неговия ритъм и системата на дишане, докато се завърна жив при мен; сега лежиш пред мен в саван; като рима, която не е достатъчна за устрема на моето слово към теб; аз съм оплакваният и оплаквачът; бъди мен, за да бъда теб, приближи към мен да те позная, отдалечи се от мен да те позная!

XIII.

В този твой сън има спомен за друг сън, който сега нося вместо теб: Кама проби гърдата ти кама и ти извика: В кое сърце ме пронизаха? Не чу никой да ти припомня, че имаш едно единствено сърце; бе загубил съзнание в студената виенска нощ. И оживя, защото една божествена ръка ти се притече на помощ. Защо тогава не се изправяш и ме питаш: В кое сърце ме пронизаха! Излъгвам те: В сърцето, издълбано върху ствола на дърво.

Сън бял. Сън бляскав, който те носеше като перце върху бели облаци... Измъкваш се от тялото си и тръгваш да плуваш като една от частиците на Вселената. Измъкваш се от душата си, без да приемаш форма. Плуваш, сякаш летиш, и летиш, сякаш плуваш... Лек и прозрачен... все едно, че си своят дух. Изпразнен от минало и лишен от настояще, освободен от време и чувства. И нито си нещо, нито си нищо. Ала виждаш така, както никога преди не си виждал. Виждаш светлината в бяло, облаци – бели, въздуха – бял. Не питаш: Къде съм. Около теб няма никой и не искаш да знаеш накъде летиш, и не изпитваш страх от летенето. Сякаш си едно от качествата на върховната наслада, пръснат върху памука на вечния покой. Не се страхуваш, че ще паднеш отвисоко и не се страхуваш, че ще се издигнеш нависоко. В тази кълбовидна безпространственост не съществува нито спускане, нито издигане. Не приличаш на звезда, която се е отклонила от траекторията си и е тръгнала да се скита из Млечния път. И не помниш кога си излязъл от тялото си, защото нямаш спомен да си пребивавал в тяло. Ти премина един тесен тунел, който те капна като капка вода на хоризонта. Така бе сътворен, преди да те проима в този бял и съживяващ космос. И се завърна към началото си. Спиш, без да знаеш, че спиш, и не сънуваш. Сякаш съновидението е изобретено от онези, които са лишени от възможността да живеят на такова небе. Все едно, че си своят дух, който, след като е бил освободен от юздата на времето и формата, блуждае и витае, и се издига безспир.

След това ти нададе вик, нададе вик неочаквано, след като се върна в тяло, овързано в жици и апаратура в сива стая. Къде съм?, попита и ти забраниха да говориш. По-късно осъзна, че болезненият вик е бил доказателство за връщането ти към живота, който започва и завършва с вик. И попита: Тогава къде съм бил? И ти бе казано, че смъртта те е похитила за минута и половина и че електрошок те е върнал към живота. Беше ли смъртта дотолкова красива и уютна? – помисли ти. – Не, това не бе смърт. Бе друга разновидност на живота. Целебен сън. Сън на пълно блаженство. И осъзна нещо, за което дотогава не се бе замислял: разбра, че смъртта причинява болка не на мъртвите, а на живите. В реанимацията лекарите ни позволиха да празнуваме твоя рожден ден.

Викай, друже, за да знам, че си жив. И ме попитай, за да те излъжа: Жив съм като теб. Спасил съм се от катастрофата на живот, за чийто смисъл ни напомня смъртта и ние го изживяваме с радостта на отиващи на разходка... Смъртта го забравя, а ние го изживяваме, сякаш е бил един безконечен поход. И аз като теб съм в преддверието на отвъдното. Викам, за да знам, че съм жив. Но ти не викаш като мен, та да знам, че си жив. Проповедта ми се проточи, а ти не се надигна. И трябва да завърша проповедта си, за да мога да се присъединя към задължението, продиктувано ми от смъртта – да утеша починалите в тези часове... И да се присъединя към дълга, продиктуван ми от живота, да поздравя онези, които са се родили в тези часове. Викът е вик пред две врати: входната и изходната. Що се отнася до небитието, то се задоволява с красноречието на заплахата отдалече.

А отдалеч идат поемите. Приличам на теб, но не съм ти. И съм ти, но не приличам на теб.

В този твой сън има спомен за друг сън, който нося сега вместо теб. Лекарят ни каза: Започнете от днес приготовленията за погребението. Не повярвахме и не попитахме: Къде? Защото ти не остави завещание. Париж и покрайнините му бяха в пролетна треска. И дъждецът се смесваше със сълзите ни. Не отпразнувахме ли тук рождения ти ден само преди седмица, когато ти на шега ни каза, че може да е за последно? След това влезе в операционната с неразбираем за нас ентузиазъм.

Бълнуваш. Удряш с ръце и крака въздуха и медицинските кабели и бълнуваш. Оковаха те, упоиха те, приспаха яростния бик в теб и ти продължи да бълнуваш.

Тунел като дъно на изоставен кладенец. Викаш и не чуваш своя вик. Задушаваш се от дима, който разпръсква някаква повреда в апарата за командно дишане. Но ти го виждаш, долавяш го с обонянието си и се задушаваш. Двама санитарии те привързват към скала и се нахвърлят върху теб с юмруци. След това автобус без шофьор те откарва в затворническа килия. Викаш и не чуваш вика си. Виждаш се да вървиш гол по улицата. Опитваш се да покриеш с ръка голотиите си и изпускаш ръката си. Едно момче я хваща и, смеейки се, те замеря с нея: Баща ми е луд. Викаш, а викът ти не излиза от теб. Пада в дробовете ти като камък. Махаш един от медицинските апарати и алармата му се задейства. При теб идва надзирателят с дебела палка. Опитваш се да му кажеш нещо, но гласът ти не излиза от теб. С пръсти сочиш, че искаш лист и писалка. Написваш: Загубих езика си!

Когато спиращ да халюциниращ и се успокояваш, разбираш, че си в болницата и питаш: Кога ще направят операцията? Казват ти, че са я направили още преди седмица. Продължаваш да четеш „Вратата към слънцето”. Посещава те авторът на романа и докато спориш с него за някои детайли, ти си с прояснено съзнание. Но в края на посещението му прошепваш: След малко, когато надзирателят не внимава, ме вземи със себе си! Помогни ми да избягам от този затвор! Не разбираш защо се насълзват очите му, а едва сбогувал се с теб и излязъл, ти изпадаш повторно на дъното на изоставения кладенец и извикваш: Извадете ме! Надзирателите се нахвърлят върху теб с юмруци, докато загубиш съзнание.

Всеки път, когато те навести някой, в началото изглеждаш спокоен. А в края на визитата му разказваш как те изтезават и го молиш да склони на операция за бягство. Не знаеше, че се бориш със смъртта. А смяташе, че се бориш за свобода... Дори Лейла, твоят ангел пазител, както и приятелите ти Набил, Субхи, Елияс и Фарук, бе решила, че си полудял и в един късен час на нощта бе позвънила на лекаря, за да го попита дали наистина си полудял. И той я бе успокоил, че онова, което виждаш, е халюцинация в резултат на висока доза успокоителни; бе казал: „Истината е, че безсъзнанието му се съпротивява на смъртта. Но се подгответе за най-лошото!” След това ти си помисли: Кое от двете е по-лошо – да те победи смъртта и да полетиш в пътешествието на белотата? Или да победиш смъртта чрез лудост и да тръгнеш по улиците на позора?

И видя мишката, която преди година се стрелна пред теб и се шмугна в спалнята. Ти претърси всяко ъгълче, палто, обувка и чекмедже, но не я откри и спа в друга стая. А когато отвори куфара с дрехи в един друг град, я видя как изскочи от куфара и се скри в нещо, наподобяващо мания. Тогава ти поиска от управата на хотела да ти даде друга стая. А когато се завърна от пътуването и отвори куфара, я видя как изскочи навън, като ти се надсмиваше, и се скри в увъртането. Мишката ли преследва теб, или ти нея? Мишка ли е, или дяволско нашепване? Ти ли се страхуваш от нея, или тя от теб? Тунел като дъно на изоставен кладенец. И мишка, която скача от едно свободно блънуване на друго. А ти се протягаш към скала като вик с надянат намордник. Ех, да можех да съм там, в тази първа смърт, облак сред облаците. И не те чу никой освен мен.

И видя поетите да поставят примки за лов на яребици.

И видя мъчениците – всеки един застанал върху звездата си, щастливи с надеждата, която са предоставили на живите мъртви.

И видя, видя, видя страна, която мъчениците обличаха и с която се издигаха по-високо от самата нея/ внушение по внушение. И се завръщаха с нея – зелена и синя/ и жестока при възпитанието на тяхното потомство: Умрете, за да живея!/ А те не се извиняват и не забравят заветите си към своето потомство: Вие сте нашето утре, така че живеете, за да сме живи чрез вас! / Обичайте цветовете на нара / и цветовете на лимона /. Налейте виното ни за празника на любовта!/ Защото ние не намерихме време да го изпием с вас./ Простете! Не намерихме време./ Не забравяйте вие да намерите време да празнувате любовта ,/ и да отмъстите с любов на нас и на себе си!/

Вслушваш се в тях така, както панегирикът се вслушва в ритъма. И стомната пада от ръцете на смъртта и се счузва. Събираш парченцата буква по буква, съставяш името и го произнасяш. Осъзнаваш – когато ги виждаш да носят небесни дъги, възкачвайки се с лекота нагоре – че героизмът е по-прост от това, да го опишеш. И че зад тях стоят проекти – изгарят пред теб, за да изведат смисъла от абсурда. И осъзнаваш, когато ги чуваш да произнасят напевно нещо неразбираемо за теб, че смъртта е неясна метафора пред плътната яснота в този дълъг коридор. Тогава ставаш от леглото си, уверен в здравето на духа... и запълзяваш. Пълзиш на ръце и крака към банята, опирайки се на себе си. А когато чуваш гласа на водата да шурти в тоалетната, разбираш, че си жив. И отново се връщаш да чуеш гласа на водата. Водата, водата, водата.

Не чуваш ли гласа на водата сега? Вали!

(Превод: Мая Ценова и Азиз Таш)

Да помълчим за Газа!

Петък, 7 март 2008

Тя запасва на хълбоците си пояс с експлозиви... И се взривява... Това не е смърт... не е и самоубийство. Това е начинът на Газа да заяви, че е достойна да живее.

Вече четири години плътта на Газа се разлита на осколци от снаряди.

Това не е магия, не е и чудо. Това е оръжието, с което Газа защитава своето оцеляване и обезкръвява врага.

Вече четири години врагът се наслаждава на мечтите си... и е погълнат да ухажва времето... Само не в Газа.

Защото Газа е далече от роднините, плътно долепена до враговете... Защото Газа е остров и при всеки неин взрив, а тя не спира да се взривява, лицето на врага остава изподрано, сънищата му – разбити, и пак му е попречила да се радва на времето.

Защото в Газа времето е нещо друго. Защото в Газа времето не е неутрален елемент – то тласка хората не към хладнокръвно съзерцание... А към взрив и сблъсък с истината. Времето там не отнася децата от детството към старостта, а ги прави мъже при първата среща с врага. Времето в Газа не е безделие, то е щурмуване на пламналото пладне. Защото ценностите в Газа са други... други... други.

Единствената ценност за човека под окупация е степента на съпротивата му срещу окупацията... Това е единствената конкуренция там.

Газа е пристрастена към познанието за тази жестока безкористна ценност... Не я е научила от книгите, нито от ускорените курсове за обучение, нито от силния звук на високоговорителите, нито от химните. Научила я е единствено от опит, от работата, която се върши само в името на декларацията и снимката.

Газа не се перчи със своите оръжия, революционност и финансиране. Тя отдава своите горчиви меса, изразходва своята воля и пролива своята кръв.

Газа не умее да произнася речи... Газа няма гърло... Порите на кожата й говорят – с пот, с кръв, с пожари.

Затова и врагът я мрази дотам, че да я убие. Бои се от нея – до престъпление. Стреми се да я удави в морето или в пустинята, или в кръв.

Затова и близките й и приятелите й я обичат – със срам, който стига до ревност, а понякога и до страх. Защото Газа е дивият урок и светлият пример едновременно за враговете и за приятелите.

Газа не е най-красивият от градовете... Брегът й не е по-лазурен от бреговете на арабските градове. Портокалите й не са най-хубавите в Средиземноморието. Газа не е и най-богатият от градовете... Не е най-

древният от градовете, нито най-големият от градовете. Но е равносилна на историята на цяла една нация. Защото в очите на враговете тя е най-грозната, най-бедната, най-мизерната, най-свирепата. Защото от всички нас тя е най-способна да помрачи настроението и спокойствието на врага, защото тя е неговият кошмар, тя е портокал с часовников механизъм, деца без детство, старци без старост, жени без желаниа. И тъкмо защото е всичко това, тя е най-красивата, най-чистата, най-богатата, най-достойната за любов сред нас.

Несправедливи сме към нея, когато търсим поезията ѝ – нека не осакатяваме красотата на Газа, най-красивото в нея е, че тя е празна откъм поезия във време, когато се опитахме да победим врага със стихове и сами си повярвахме, и възликувахме, когато видяхме врага да ни оставя да си пеем... И го оставихме да победи. После стиховете по устата ни пресъхнаха и видяхме, че врагът вече бе построил градовете, крепостите, улиците.

Несправедливи сме към Газа и когато я превръщаме в легенда, защото ще я намразим веднага, щом открием, че тя не е нищо повече от един малък беден град, който оказва съпротива.

А когато се запитаме: Какво я направи легенда?,
ще изпотрошим всичките си огледала и ще заплачем, ако носим в себе си достойнство, или пък ще я прокълнем, ако откажем да въстанем срещу себе си.

Несправедливи сме към Газа, ако я прославяме, защото преклонението пред нея ще ни доведе до очакване, но Газа няма да дойде при нас, Газа няма да ни освободи, Газа няма кавалерия, нито авиация, нито магическа пръчка, нито офиси в столиците. Газа освобождава себе си едновременно от нашите качества, от нашия език и от своите нашественици, и срещнем ли се с нея в някой сън, тя може и да не ни познае, защото Газа е родена в огъня, а ние сме родени в очакването и в сълзите по дома.

Вярно е, че Газа има свои собствени условия и свои революционни традиции. Нейната тайна обаче не е загадка: Нейната съпротива е народна, сплотена, знае какво иска (иска да прогони врага от дрехите си).

В нея връзката на съпротивата с масите е като връзката на кожата с костите. А не като връзката на учителя с учениците. Съпротивата в Газа не се е превърнала в служба, съпротивата в Газа не се е превърнала в институция. Не е приела ничия опека, не е обвързала съдбата си с ничий подпис или отпечатък от палец. За нас не е твърде важно да знаем името ѝ, образа ѝ. Нейното красноречие не повярва, че тя е медиен материал, не се подготви за пред камерите, не сложи на лицето си паста за усмивка. Нито тя го иска... нито ние го искаме.

Затова Газа е губеща търговия за посредниците, затова е и безценно морално и духовно съкровище за всички араби.

Част от красотата на Газа е и това, че нашите гласове не стигат до нея, нищо не я разсейва, нищо не отклонява юмрука ѝ от лицето на врага към формите на управление в палестинската държава, която ще изградим в източната част на Луната или в западната част на Марс. Тя е изцяло отдадена на отказа. Глад и отказ, жажда и отказ, прокуда и отказ, изтезания и отказ, обсада и отказ, смърт и отказ.

Враговете може и да надвият Газа (бурното море може и да надвие един остров, чиито дървета са изсечени).

Могат да счупят костите ѝ.

Могат да посеят танкове във вътрешностите на децата и жените ѝ, могат да я хвърлят в морето, в пясъка или в кръвта. Тя обаче няма да повтори лъжите, няма да каже на нашествениците: Да.

Ще продължи да се взривява.

Това не е смърт, не е и самоубийство. Това е начинът на Газа да заяви, че е достойна да живее.

Пауза:

И ще продължи да се взривява.

Това не е смърт, не е и самоубийство. Това е начинът на Газа да заяви, че е достойна да живее.

(Превод: Мая Ценова)

Отсега нататък ти си някой друг! (Следа от пеперуда, 2008)

Трябваше ли да паднем от главоломна височина и да видим собствената си кръв по ръцете си... за да осъзнаем, че не сме ангели, както смятахме досега?

* * *

И трябваше ли също да разкрием пред всички голотиите си, та нашата истина да престане да бъде девствена?

* * *

Как лъжехме, когато казахме: Ние сме изключение!

* * *

Да си повярваш сам е по-лошо, отколкото да излъжеш другия.

* * *

Дали да бъдем мили с ония, които ни мразят, и жестоки с ония, които ни обичат – това е принизяването на извисения и извисяването на принизения.

* * *

Ти, минало, не ни променяй, колчем се отдалечим от теб!

* * *

Ти, бъдеще, не ни питай: Кои сте вие? И какво искате от мен? – И ние самите не знаем.

* * *

Ти, настояще, изгърпи ни малко – ние не сме нищо повече от минавачи с тягостни сенки!

* * *

Идентичността е онова, което оставяме в наследство, а не онова, което наследяваме. Онова, което създаваме, а не онова, което си спомняме. Идентичността е покварата на огледалото, което трябва да чупим винаги, когато образът ни се хареса!

* * *

Той надяна маската, дойде му смелост и уби майка си... Защото тя беше плячката, която му падна на мушката... И защото една войничка го спря, разголи пред него гърдите си и му рече: Майка ти има ли такива?

* * *

Да не бяха срамът и мракът, щях да ида в Газа, без да знам нито пътя до дома на новия Абу Суфиян, нито името на новия пророк!

* * *

Да не беше Мохамед печатът на пророците, всяка банда щеше вече да си има пророк, а всеки сподвижник – милиция!

* * *

Хареса ни Юни на неговата четиридесетгодишнина – като не намерихме кой да ни нанесе повторно поражение, сами си нанесохме поражение, та да не забравяме!

* * *

Колкото и да гледаш в очите ми, няма да видиш там моя поглед.
Позорът го отвлече!

* * *

Сърцето ми не принадлежи нито на мен... нито на никого. То си извоюва независимост от мен, без да се превърне в камък.

* * *

Знае ли оня, който скандира „Велик е Аллах” върху тленните останки на жертвата си – брата си, знае ли, че е неверник, защото вижда Аллах в своя собствен образ: по-дребен от нормално човешко същество?

* * *

Затворникът, чиято амбиция бе да наследи затвора, скри от камерите победоносната усмивка, но не успя да потули щастие, което струеше от очите му.

Може би защото прибързаният текст бе по-силен от актьора.

* * *

За какво ни е нарцисът, щом сме палестинци.

* * *

И щом не знаем разликата между джамия и университет, защото са от един и същ езиков корен, за какво ни е държава..., щом тя и дните имат една и съща съдба?

* * *

Голям надпис над входа на нощен клуб: Приветстваме палестинците, които се завръщат от битката. Входът е безплатен! И нашето вино... не опива!

* * *

Не мога да защита своето право да работя като ваксаджия на тротоара.

Защото моите клиенти имат право да ме сметнат за крадец на обувки.
– Така ми каза един университетски професор!

* * *

Аз и чужденецът – срещу братовчед ми, аз и братовчед ми – срещу брат ми. Аз и моят шейх – срещу самия мен. Това е първият урок по новото патриотично възпитание в подземията на мрака.

* * *

Кой ще влезе пръв в рая? Който е умрял от вражески куршум, или който е умрял от братов куршум?

Някои богослови казват: Някой твой враг може да е роден от майка ти!

* * *

Не се гневя срещу фундаменталистите – те вярват по свой си начин.
Гневя се срещу техните привърженици-лаици и техните привърженици-

атеисти, които вярват в една единствена религия: собствените им снимки по телевизията!

* * *

Той ме попита: Може ли един гладен пазач да пази дом, чийто стопанин е заминал да прекара лятната си отпуска на френската или на италианската ривиера – без значение?

Рекох: Не.

* * *

Той попита: Дали аз + аз = две?

Рекох: Ти и ти си по-малко от едно.

* * *

Не се срамувам от своята идентичност – тя все още е във фаза на формиране. Срамувам се обаче от някои неща във Встъплението на Ибн Халдун.

* * *

Отсега нататък ти си някой друг!

(Превод: Мая Ценова)

Отсега нататък ти си себе си (*Следа от пеперуда, 2008*)

Кармел е на всевластното си място... Гледа отвисоко към морето. А морето въздиша – вълна след вълна като влюбена жена, която мие краката на възвишен възлюбен!

*

Като че не съм се отдалечавал. Като че съм се върнал от кратко посещение, за да се сбогувам с приятел, който заминава, и съм намерил душата си седнала да ме чака на каменна пейка под ябълково дърво.

*

Всичко, което е било изгнание, се извинява от мое име на всичко, което не е било изгнание!

*

Сега, ей сега... зад кулисите в театъра ще настъпят родилните болки на една тридесетгодишна дева и тя ще ме роди пред очите на сценографите и фотографите!

*

Много вода е изтекла в долините и реките. Много трева е израсла върху зидовете. А забравата е отлетяла с прелетните птици... На север, на север.

*

Времето и историята ту са в съюз, ту във вражда по границите помежду си. Високата върба нехае, не я интересува. Тя си стои насред пътя.

*

Стъпвам леко, за да не счупя своята крехкост. Стъпвам тежко, за да не литна. И в двата случая земята ме пази да не изчезна в нещо, което не е от нейните качества!

*

В дълбините ми – тайнствена музика, боя се за нея от соловото изпълнение.

*

Правил съм грешки, които ме подтикват, за да ги поправя, да работя допълнително върху черновата на вярата в бъдещето. Който не е грешил в миналото, не се нуждае от тази вяра.

*

Планина, море и небе, летя и плувам, като че ли съм водно-въздушна птица. Като че ли съм поет!

*

Всяка проза тук е първична поезия, лишена от превзетостта на майстора. И всяка поезия тук е проза, достъпна за минувачите.

*

С цялата радост, която ми е дадена, крия сълзата си от струните на мандолината, която се е притаила в моя предсмъртен хрип, да открадне копненията на девойките.

*

Частното е общо. Общото е частно... До второ нареждане, независимо от настоящето и от намерението на поемата!

*

Хайфа! Чужденците имат право да те обичат, да си съперничат с мен за онова, което е в теб, да забравят край теб своите страни – до такава степен ти си гълъбица, която вие гнездото си върху муцуната на газела.

*

Аз съм тук. И всичко останало е слух и клюка!

*

Какво време! Лечител за емоционалните... Как превръща раната в коричка, а коричката – в зрънце сусам. Гледам назад и се виждам как тичам под дъжда. Тук, и тук, и тук. Дали съм бил щастлив, без да знам?

*

Това е разстоянието: упражнение на погледа в работите на прозрението, изковаване на желязото с една далечна флейта.

*

Красотата на природата смирява нравите, с изключение на нрава на оня, които не е бил част от природата. Кармел е мир. А пушката – дисонанс.

*

Без път вървя. Не търся нищо. Не търся дори себе си сред цялата тази светлина.

*

Хайфа нощем... Сетивата се отдават на тайните си занимания, далече от своите стопани, будни по терасите.

*

Колко очевидно! Съкрушително и за метала, и за доказателството!

*

Любезнича със своите критици и раните лекувам на ония, дето ми завиждат, че обичам своето отечество..., чрез лекичко пълзене и назаем взета маска за лицето.

*

Не видях генерал да го попитам: Ти коя година ме уби? Но видях войници, които пиеха бира на тротоара в очакване на края на бъдещата война, за да идат в университета и да изучават арабска поезия, написана от мъртви, които не са умрели. И един от които съм и аз!

*

Стори ми се, че стъпките ми по Кармел от миналото са тези, които ме водят към „майчината градина“, и че повторението е отглас от

сантиментална песен, недопята заради това, че тъй силно жадува за възобновяваща се недостатъчност!

*

Няма мъгла. Един бор навръх Кармел разговаря с кедър от Ливанските планини: Добър вечер, братко!

*

Има в сърцето ми една необитаема зона, която приветства малчуганите, търсеци неокупирано място, за да разпънат лятна палатка!

*

Прекосявам широка улица към зида на моя отколешен затвор: Здравей, мой първи учителю по филология на свободата. Ти беше прав: Поезията не се оказа невинна!

*

Беше ли казал някой: Господарят на думите е господар на пространството? Това не е нито от горделивост, нито на шега. Това е начинът на поета да защити смисъла на думите и постоянството на пространството в един подвижен език!

*

Летният аромат на дърветата има еротичен привкус. Тук се слях с тревите, мъха и луничките под лунната светлина!

*

Хайфа ми казва: Отсега нататък ти си себе си!

(Превод: Мая Ценова)

Двама чужденци (Следа от пеперуда, 2008)

Взира се нагоре
и звезда съзира –
в него тя се взира!
Взира се към долината,
гроба си съзира –
в него той се взира.
Взира се в жена –
тя го измъчва и привлича,
и към него не поглежда.
В огледалото си той се взира,
чужденец съзира като него –
в него той се взира!

(Превод: Мая Ценова)

За изгнанието

(сп. „Ал-Маджалла Ас-Сакафийя”, април 2008)

Изгнанието има множество имена и две лица: вътрешно и външно. Вътрешното изгнание е отчуждението на човека от собственото му общество и култура, дълбоко самовгльбяване заради различията между неговото гледище за света и за смисъла на собственото му съществуване от гледищата на другите, поради които той се усеща различен и чужд. В този случай изгнанието няма пространствени граници. То битува в душата, лишена от собствената ѝ лична свобода на мислене и изразяване, поради насилието от страна на политическата власт или властта на традициите. Това се извършва в антипространството като дефиниция на изгнанието. Това се извършва вътре в отечеството.

Външното изгнание е отделянето на човека от някакво първично пространство. От неговото първо пространство, от неговата емоционална география. То е остър срив в биографията, дълбока пукнатина в ритъма, тук изгнаникът носи всички елементи на формирането си: детство, пейзажи, памет, спомени, първоизточници на езика, в защита на своята специфика и идентичност. А изразът на неговия копнеж по отечеството придобива формата на сакрална молитва. Тук изгнаникът развива различията си от другите, защото се бои от претопяване и забравя. Той живее върху ничията земя между „тук” и „там”, смята своята далечна земя за твърдата, а земята на другите – за чужда и нестабилна.

Изгнаникът е пар екселанс човек без принадлежност. Не принадлежи към никое място извън първичната си памет. Паметта се превръща в страна и самоличност, а съставките на паметта стават идоли. Така изгнаникът преувеличава красотите на страната си, придава им качествата на изгубения рай. И вглеждайки се гневно в историята, не си задава въпроса: Аз син ли съм на историята, или съм само нейна жертва?

Това се случва, когато изгнанието е принудително – поради война, природно бедствие, политически гнет, окупация или етническо прочистване.

А има и доброволно изгнание. Тогава изгнаникът търси други условия за живот..., нов хоризонт. Или състояние на усамотение и съзерцание във висини и далнини, изпитание на способността на душата за приключения, за излизане от самата себе си към неведомото и впускане в човешкия опит, тъй като цялото човешко битие е само една от формите на изгнанието – откакто ние, синовете на Адам и Ева, бяхме наказани с история!

Има писатели, избрали изгнанието, за да стане разстоянието между тях и тяхното минало огледало, в което да видят по-ясно себе си и своите места. Има писатели, избрали езиковото изгнание в търсене на по-осезаемо

присъствие в културите на по-разпространени езици..., или пък за да отмъщават на господаря на собствения му господстващ език.

Има и писатели, ненамерили по-добро място от изгнанието, където да слоят в едно собственото си отчуждение и отчуждението на съвременния човек. Те са изобретили изгнанието, за да изразят безпътицата на човечеството. Те даже ни убеждават, че литературата на изгнанието е над границите на културата, че е способна да претопи човешкия опит в едно горнило в израз на взаимодействието между културите. Подтикват ни да се запитаме отново едновременно за понятието „национална литература” и за понятието „световна литература”. Това са писатели, заличили границите, победили опасността на изгнанието и обогатили своята културна идентичност с плурализъм на елементите.

Но ако сполуката е била на страната на дарованията на тези писатели и им е осигурила начин да доразвият човешкия литературен опит, същото не може да се каже за всички изгнаници – не всички те са писатели.

Затова писателят няма право да забравя мизерията, болките и бедите, в които живеят милиони бежанци, изгнаници, изселници и прокудени, лишени от правото да се върнат в страната си от една страна и от друга – лишени от правата на гражданството на страните, където са се установили. Това са хора плаващи, аутсайдери, изтръгнати от корен... Не могат да гледат напред, защото бъдещето ги плаши. Не могат и да се върнат назад, защото миналото се отдалечава. И се въртят в кръг около своето настояще, без да го намират, в предградията на мизерията, където няма милост и надежда.

В нашия палестински случай преди шейсет години мнозинството от палестинския народ стана обект на престъплението изкореняване, изселване и изгнание. Милиони бежанци продължават да живеят в лагерите на заточението и диаспората, лишени от елементарни условия за живот, от граждански права, лишени от правото да се завърнат. А когато лагерите им биват разрушени, а това се случва във всяка малка или голяма война, те търсят временен лагер в очакване да се завърнат не в отечеството..., а в някой предишен или следващ лагер.

Един от трагичните парадокси е, че мнозина палестинци, които живеят в родната си страна, продължават да живеят в бежански лагери, защото са превърнати в бежанци в страната си, след като селата им са били сринати и земите им конфискувани, а върху тях са построени израелски заселнически колонии. Те се готвят да бъдат индианци от нов тип. Гледат отстрани как други живеят техния живот, гледат миналото си, седнало срещу тях, без да могат да му идат на гости, за да проронят няколко сълзи или да попеят тъжни песни. Тук изгнанието вътре в отечеството е още по-жестоко, по-садистично.

Окупацията е изгнание. Изгнанието на палестинеца започва от ранни зори: откакто отвори прозореца – армейски постове, войници, заселници.

И границите са изгнание. Никоя друга малка земя не е познала такъв огромен брой граници между индивида и неговото обкръжение. Постоянни граници, преносими граници – на всяка крачка. Граници, натоварени на камиони или джипове. Граници между всеки две села. Понякога – между всеки две улици. Но всички те – граници между човека и неговото право да живее естествен живот. Граници, които правят нормалния живот ежедневно чудо. И стената е изгнание. Стена, която отделя не палестинците от израелците..., а отделя палестинците от палестинците и от тяхната земя. Стена, която не отделя историята от митологията..., а пар екселанс ги обединява.

Липсата на свобода е изгнание, липсата на мир е изгнание. Изгнанието невинаги е път и пътуване. То е затваряне на хоризонта с гъста мъгла. И нищо не ни благовести, че надеждата не е нелечима болест. Ние се раждаме в изгнание и изгнанието се ражда в нас. И за нас не е утешително, когато казват, че цялата човешка земя е изгнание, за да сложим нашето си изгнание в литературна категория.

В детството си преживях опита на изгнанието вътре в отечеството, преживях и опита на външното изгнание. Бях бежанец в собствената си страна и в чужбина. Преживях опита на затвора. Затворът също е изгнание. При вътрешното изгнание се опитах да се освободя чрез думите. При външното изгнание се опитах да се завърна чрез думите. Думите станаха път и мост, а може би и местожителство. И когато ми бе разрешено да се завърна, външното изгнание се смеси с вътрешното изгнание, не защото се бе превърнало в част от моята поетическа нагласа, а защото също така беше реалистично.

Разстоянието между вътрешното и външното изгнание не бе напълно видимо. Във външното си изгнание осъзнах колко близо съм до далечното... Колко „тук” е „там”. И колко „там” е „тук”. Вече нищо не беше лично – от толкова много обобщаване. И вече нищо не беше общо – толкова много засягаше личното. И не знаех кой е изгнаникът – ние или отечеството. Защото отечеството в нас, с детайлите от пейзажа, доразвива образа си с понятието за своята противоположност – изгнанието. Оттук всяко нещо ще се тълкува чрез своя антипод. И поемата ще заеме мястото на реалността. Ще се опита да слепи парчетата от пространството. Езикът ще ми даде сила да пре моделирам своя свят и да се опитам да опитомя изгнанието. И така. Колкото по-продължително е изгнанието на поета, толкова повече укрепва неговото пребиваване в езика, той се превръща в негово алегорично отечество..., става едновременно негово средство и същност, става негов дом и той го защитава с него.

Отдалечаването от отечеството като източник на вдъхновение и детство на езика може да сломи поета. Това отдалечаване е мъчително изпитание на способността за създаване на интимност към ново място. За създаване на приятелство с един живот, за който не сме подготвени. Да

вървим по улици, които не познаваме. Да се приспособяваме към различен климат. Да живеем в квартал, в който нищо не ни свързва с хлебаря, аптекаря, ресторанта и пералнята. Накратко, това е приучване на душата да се роди сама от себе си, без помощ, и сама да се подготви да се изправи срещу смъртта. Но ако изгнанието не те сломи, ще те направи по-силен. Защото си използвал висшата си енергия и вътрешната си свобода, не за да съставиш коалиция, или да постигнеш компромис, а да се помириш с душата си, да надмогнеш и нея, и загубата. И тогава някой може да те попита: Ако не беше изгнанието, щях ли да съм те слушал? Няма да знаеш как да отговориш. Може би ще кажеш: Ако не беше онази земя, на която и от която съм се родил, щях ли да бъда това, което съм днес? И ти щеше ли да ме питаш?

Изгнанието има много имена и разрушителни съдби, от които може би ще се спасят само неколцина, които няма да са правилото. Колкото до мен – мен отечеството ме е окупирало в изгнанието. И изгнанието ме е окупирало в отечеството... И двете вече не са ясни в мъглявината на смисъла. Но аз зная, че няма да бъда свободен индивид, ако страната ми не се освободи. А когато страната ми се освободи, няма да се срамувам да отправя няколко думи на благодарност към изгнанието!

(Превод: Мая Ценова)

На гарата на влак, от картата изпаднал (15 май 2008, в. "Ал-Айъм")

Трева, сух въздух, тръни, кактуси
по ж.п.-линията. Формата на нещото преживя там
в абсурда на безформеното сянката си...
Липсата на „там” – документирана..., от противоположността си обсадена.
Две гугутки
върху навеса на стаята напусната край гарата.
И гарата – татуировка, разтопена на снагата на пространството.
И още кипариси два, източени като игли,
бродират облаци в лимонен цвят.
И още някаква туристка снима два пейзажа:
първият е слънцето, полегнало в леглото на морето,
вторият – от дървената пейка липсва раница.

(На лицемерното небесно злато му омръзва да е твърдо.)

На гарата заставах..., не да чакам влака,
нито чувствата си, скрити в красотата на далечно нещо,
а за да узная как морето полудя и счупи се пространството
като че стомна глинена; кога съм се родил, къде живял съм,
как са прелетели птиците на юг или на север;
още ли остатъкът от мен достатъчен е за победата на леката фантазия
над покварената реалност? И още ли е бременна газелата ми?

(Вече сме големи, толкова големи, а е дълъг пътят към небето.)

Влакът движеше се като кротичка змия откъм
Дамаските земи накъм Египет. Свирката му
скриваше проблейването приглушено на козите от стръвта на вълците.
Като да беше някакво библейско време за приучване на вълците да
другаруват с нас.
А пък димът му се издигаше над пожарищата на цъфнали селца,
израснали като фиданки сред природата.

(Животът е неотменим. А къщите ни са като селата ни – с отворени врати.)

Бяхме добродушни и наивни. Таз земя е нашата земя
и външна болест няма как да порази на картата сърцето.
Небесата щедри са към нас и ние с патос си говорим
само в часовете на молитва и в Нощта на предопределението.
Настоящото ни утешава: заедно живеем. Миналото забавлява ни:
Ако ви трябва, ще се върна. Бяхме добродушни и мечтателни –

така и не видяхме утрешния ден от миналото да открадва
плячката му... и да си отива.

(Преди мъничко садеше настоящето ни тикви и жита,
и караше да затанцува долината.)

На гарата стоях по залез: Още ли са там
ония две жени в една – която своите бедра полира със светкавици?
Легенди две – приятелки и врагове, близначки
върху плоскостта на вятъра – едната се прегръща,
другата се бие с мен? И поне една едничка сабя счупи ли се от кръвта
пролята, та да кажа: - С мен е моята богиня първа?

(Сам повярвах аз на старата си песен, та реалността си да опровергая)

Влакът беше сухоземен кораб, който хвърля котва... и отнася ни
в селенията на реалната фантазия, всеки път когато ни е нужно
да си поиграем най-невинно със съдбата. А прозорците на влака имат
статус на магическо в обикновеното: там всичко бяга.
Бягат мисли и дървета, бягат кули и вълни
подире ни, лимоновият мирис бяга, въздухът,
и всичките неща; копнежът по неясната далечина,
сърцето бяга.

(Всичко бе различно и съзвучно)

На гарата стоях. Напуснат като стаичката на пазача,
който охранява времето на гарата. Като ограбен, който своя шкаф
разглежда и се пита: Онзи
разум/онова съкровище дали бе мое? Мой ли бе
лазурът, напоен от влагата и нощната роса?
Дали понякога бях ученик на пеперудата
по крехкост и по храброст, а понякога – събратът ѝ
в метафората? И дали поне за ден на себе си
принадлежах? И споменът дали се разболява с мен, дали го хваща треска?

(Виждам върху камък своята следа, решавам, че е моята луна –
изправен пея химн)

Развалини поредни – умъртвявам спомените си, като стоя
на гарата. Тревата не обичам,
тази сухата, забравена, безсмислена, отчаяна –
тя пише биографията на забравата в живачното пространство.

И не обичам маргаритите по гробовете на пророците.
И не обичам да спасявам себе си с иносказание, макар че
искаше от мен цигулката да бъде ехо на самия себе си. Обичам само
да се връщам към живота си, та краят ми да бъде повест за началото ми.

(Времето се счупи тук като камбанен звън)

На гарата застанах на шейсетата от раната си –
не да чакам влака, нито глъчката на връщащите се
от юга към житата, а да съхраня брега
с маслиновите и лимонови дръвчета в паметта на картата. Нима...
за липсата е отредено всичко туй, а пък за мен са от Отвъдното огризките?
Нима край мен е минал призракът ми, отдалече е помахал и изчезнал,
а пък аз го питам: Винаги ли щом ни се усмихне с поздрав чужденец,
за чужденеца ще заколваме газела?

(Ехото от мен като шишарка падна)

Само интуицията ми показва как към себе си да стигна.
Две прокудени гугутки снасят върху раменете ми посланията на
изгнанието,
сетне на възбог отлитат. Преминава някаква туристка
и ме пита: - Мога ли да ти направя снимка от респект към истината?
- Тоест?, питам. Да те снимам – ми отвръща тя –
като придатък на природата? Изричам: - Може... Всичко е възможно.
Заповядай привечер, но насаме сега ме остави да бъде
със смъртта... и себе си!

(Тук точно истината е с едно единствено лице
и затова... ще декламирам:)

Ти си ти, дори да си загубила. А аз и ти сме двама
в миналото, но един сме утре. Влакът мина,
а не бяхме будни; събуди се – цялостна и оптимистка,
тук не чакай никого освен едничка себе си. Тук влакът падна –
по средата на крайбрежното трасе – от картата.
Избухна пламък наред картата, а после зимата
го угаси, но беше закъсняла. Колко остаряхме, колко остаряхме,
към първите си имена преди да се завърнем:

(А на онзи в охранителната кула, който през бинокъла ме гледа, казвам:
Не те виждам, не те виждам.)

Виждам собственото си пространство цялото край мене. Виждам себе си в пространството и всичките си имена и органи. И виждам палмите да чистят патоса от грешките в езика ми. И виждам навиците на бадемовия цвят да учи песента ми на внезапна радост. Виждам своята следа – по нея тръгвам. Виждам сянката си и повдигам я от долината с фиба за коса на ханаанка, жалеща за рожбата си. Виждам онова, което е невидимо от притегателната сила на оная съвършена и всецяла, и всемирна красота във вечността на хълмовете, но не виждам снайпериста си.

(Дойдох на себе си на гости.)

Ето мъртъвци, които палят огън покрай гробовете си, и живи, готвещи за госта си вечеря, ето и от думите достатъчно, за да се извиси иносказанието над реалността. При всяко притъмняване в пространството една бакърена луна го осветява и го разширява. А пък аз съм гост на себе си. Ще ме засрами собственото ми гостоприемство, ще ме възхити и в словото ще блесна, и ще блеснат думите с метежни сълзи. А пък мъртвите и живите ще пийнат мента за безсмъртие и няма дълго да говорят за Апокалипсиса.

(Там няма влак, не чака никой влака.)

Нашите земи – на картата сърцето са. Сърцето й, пробито като грош на железарската чаршия. Пътникът последен нейде от Дамаск за Кайро тъй не се и върна да плати за допълнителния труд на снайпериста, както чужденците прогнозираха. Не се завърна, не донесе удостоверението за смъртта и за живота си, та сведущите по Апокалипсис местоположението му да отбележат спрямо рая. Ангели били сме и глупаци, щом се доверихме на конете и на знамената, щом повярвахме в крилото на орел да ни издигне нависоко!

(Моето небе е мисъл. А земята е любимото ми заточение.)

И всичко е в това, че вярвам само в интуицията. Доказателствата имат своя диалог абсурден. А митът за сътворението има дълго тълкувание от философите. Ранените от вечното пък имат съд със съдия небезпристрастен. Казват ми съдиите, от истината изтощени: Всичко е в това, че инцидентите по пътищата са обикновено нещо. Влакът паднал е

от картата, а ти на въглена на миналото си се изгорил. Това не е
било агресия!

Но според мене всичко е в това, че аз пък
вярвам само в своята интуиция.

(Превод: Мая Ценова)

Играчът на зарове (2008)

Кой съм аз, да ви говоря
туй, което ви говоря?
Нито камък бях – вода да ме оглади
и в лице да се превърна,
нито пък тръстика – вятърът да ме пробие
и да стана флейта...

Аз играч на зарове съм –
ту печеля, ту пък губя,
аз съм като вас
или пък мъничко по-малко...
Родил съм се край кладенеца с три акации,
уединени като монахини.
Родил съм се без ритуали,
без да ми бабуват,
и случайно с името ми назовали ме,
случайно
към това семейство се числя.
Наследил съм качествата му, чертите,
болестите:
първо:
повишено кръвно,
второ: срам, когато разговарям с майка си, с баща си
с баба си – акацията;
трето: вяра, че лечение от грип
е чашата гореща лайка,
а четвърто: мързел да разказвам за газели и авлиги;
пето: скучно ми е в зимни нощи,
шесто: пеенето ми провал е пълен ...

Нямам принос за това, което съм –
случайност бе да съм
дете от мъжки пол ...
Случайно месечината видях,
по-бледа от лимон, с девойки на седянката да се задява,
не положих никакво усилие,
за да потърся
някое родилно петънце в най-тайно място върху тялото си!

Ала можеше и да ме няма,
можеше баща ми

за майка ми случайно да не се ожени,
или да съм бил
като сестра ми, дете вик надала и умряла –
не разбрала,
че за час се е родила,
майка не познала...
или пък като яйце на гълъбица, счупено
преди от варовитата черупка гълъбчетата да се излюпят.
По случайност аз бях
оцелелият след катастрофата на автобуса –
закъснях за ученическата си екскурзия,
защото бях забравил битието с неговите фази –
тъй се бях зачел в нощта в любовната история,
че преродих се в ролята на автора й,
в ролята на влюбения-жертва,
и оказах се загинал от любов в романа,
ала жив след катастрофата на пътя.

Нямам нищо общо със закачките с морето,
но съм лекомислено момче,
любител на скиталчествата в гравитацията на водата,
мамеща: Ела при мен!
Нямам нищо общо с избавлението от морето,
мен човекът-чайка ме спаси,
видял вълните да ме хващат и ръцете ми да обездвижват.

Можех и да не попадна в плен
на духа на древните поеми –
стига само портата на къщата да гледаше на север,
не към това море;
и да не бе видял армейският патрул как селски огън
от нощта печеше хляб –
тогава там петнайсет мъченици преустройваха окопите;
и ако земеделското пространство не бе се счупило.
Маслина можех да съм,
или пък учителят по география,
или експерт по царството на мравките,
или пазач на ехото!
Та кой съм аз, да ви говоря
туй, което ви говоря
пред черковната врата,
без нищо повече да съм от хвърляне на заровете
между хищника и плячката.

Спечелих още мъничко будуване,
но не за да се наслажда на лунната си нощ,
а за да съм свидетел на клането.

Случайно се спасих: по-малък бях и от мишена –
от пчелата по-голям, прелитаща между цветята край оградата.
Боях се много за баща си и за братята,
за стъкленото време се боях,
за котката си и за зайчето,
за незаспиващата върху минарето на джамията луна,
за гроздовете по лозницата,
полюшващи се като бозките на кучката ни...
С мен вървеше си страхът, и аз вървах си с него,
бос, забравил малките си спомени за онова, което искам
утре – не, не му е времето на утрето.

Вървя/ подтичвам/ хуквам/ качвам се / и слизам/ изкрещявам/ джафкам/
вия/ призовавам/ вик надавам/ бързам/ ход забавям/ падам/ и олеквам/ и
пресъхвам/ ходя/ и летя/ и виждам/ и не виждам/ спъвам се/ жълтея/
зеленея/ и синеея/ раздробявам се/ ридая/ ожаднявам/ уморявам се/
гладувам/ падам/ ставам/ бягам/ и забравям/ виждам/ и не виждам/ спомням
си/ дочувам/ и съзирам/ и бълнувам/ и дърдоря/ шепна/ изкрещявам/
изнемогвам/ стена/ полудявам/ и блуждая/ намалявам/ умножавам се/
пропадам/ извисявам се/ и кацам/ и кървя/ изгубвам сваят/

За мой късмет изчезнали са вълците оттам
и нямам друга роля аз в живота си,
освен
когато той на псалмите си ме научи,
рекох: Още има ли?
И неговата свещ запалих,
и опитах се да го поправя...
Можеше и да не бъде лястовица –
ако вятърът бе пожелал така за мен,
защото вятърът е участта на пътника...
Отправих се на север, изток, запад,
колкото до юга, той далечен бе за мен, непостижим,
защото югът е страната ми.
Тогавя станах аз метафора за лястовица –
да се стрелкам над руините си
пролет, есен...,
с езерните облаци перата си да причестявам,
после продължително да поздравявам

оня Назарянин, който не умира,
тъй като дъхът на Бог е в него –
Бог е на пророка участта...,
а пък за мой добър късмет съсед съм на божественото.
Но за лош късмет е кръстът
стълбата извечна към утрешния ден!
Кой съм аз да ви говоря
туй, което ви говоря,
кой съм?

Откровението можеше и да не ме е осенило –
откровението участта е на самотните.
Поемата е хвърляне на зар
върху дъска от мрак –
или ще светне, или няма да просветне,
и тогава пада словото
като перо на пясъка.

Аз нямам друга роля за поемата,
освен на ритъма ѝ да се подчиня:
движение на чувствата – как чувство сменя чувство,
интуицията свежда смисъл,
ехото на думите е в безсъзнание,
образът на моята душа, преминала
от Аз-а в другия,
и моето разчитане на себе си,
и моята носталгия по извора/
аз нямам друга роля за поемата, освен
ако пресекне откровението,
а пък откровението участта е на усърдното умение.
Можеше да не обикна онова момиче, дете
ме попита: Колко е часът сега?,
ако на кино не отивах...
Можеше и да не е мулатка тя, каквато
е, или пък хрумване дълбоко и неясно...
Тъй се ражда словото. Сърцето си приучвам
на любов, за да приеме рози и бодли...
Мистични думите ми са. Сетивни – моите желания,
и аз не бих бил онова, което съм сега, освен
ако се срещнат двете:
аз и женското ми аз.
Любов! Какво си ти? Ти толкова си себе си
и толкова не си. Любов! Ти с бури гръмотевични

ни връхлети – да се превърнем в онова, което искаш ти –
във въплъщението на небесното в телесното.
И в устие се разтвори, което влива се от две страни.
Ти – все едно дали си явна или скрита,
нямаш форма
и когато влюбим се случайно, ние влюбени сме в теб.
Ти си участ за несретници.
За лош късмет съм се спасявал многократно
от умирането от любов,
а за добър късмет съм още крехък
и в експеримента ще се хвърля.
Опитният влюбен тайно казва си:
Тя, любовта, е наша искрена лъжа.
Тогава чува го любимата
и казва: Любовта – тя идва и отива си
като светкавица и гръмотевица.
Бих казал на живота: Хей, поспри, почакай ме,
докато пяната изсъхне в чашата ми...
А в градината обществените рози – не може вятърът
от розите да се откъсне.
Почакай ме – от мен да не избягат славеите,
че мелодията ще сгреша.
Певците на площада струните опъват
за прощален химн. Поспри и съкрати ме –
да не се проточи химнът и акцентът да се скъса между интродукцията
на дуета и финала-соло:
Хей, здравей, живот!
Тихичко ме прегърни – за да не ме разпръсне вятърът;
дори по вятъра да се откъсна не успявам аз
от азбуката;
ако не стоях на планина,
щях на постницата на орела да се възхищавам: няма по-високо светлина!
Но слава като тази, увенчана с безпределно синьо злато,
трудна е за гости: там самотният остава си самотен
и не може на краката си да слезе –
ни орелът ще закрачи,
ни ще полети човекът;
толкова прилича тоя връх на пропаст,
толкова висока самота на планината!
Нямам роля никаква за онова, което бил съм
или пък ще бъда...
То късмет е. А късметът няма име,
Можем да го наречем ковачът на съдбите,

или пощальонът на небето,
дърводелец да го наречем на люлката на младенца и ковчега на мъртвеца,
или пък служителят на боговете в митологията.
Текстовете им написахме ги ние
и се скрихме зад Олимп...
Повярваха им изгладнелите търговци на керамика,
излъгаха ни затлъстелите владетели на злато.
За лош късмет на автора фантазията
е реалността по сцените на театрите;
но зад кулисите е по-различно –там въпросът не „кога” е,
а „защо?”, и „как?” и „кой?”
Кой съм аз, да ви говоря
туй, което ви говоря?

Можеше и да ме няма,
можеше керванът да се натъкнал
на засада и семейството да е с едно момче
по-малко –
тъкмо онова, което днешната поема пише
буква подир буква, кръвоизлив подир кръвоизлив -
тук, на канапето,
с черна кръв, и тя не е мастилото на гарвана,
ни неговият глас,
самата нощ е тя, до края изцедена
капка подир капка – с ръката на късмета и на дарбата.
Може би поезията щеше да спечели повече, ако
не беше тъкмо той оная птица солмонова
над пастта на пропастта,
а може би бе казал: Друг да бях,
бих станал себе си отново.

Ето, че хитрувам: Нарцис не е бил красавец,
както смятал, а създателите му
го заблудили с огледалото му. И потънал в съзерцанието си
във въздуха, от който капела вода...
Да можеше да види другите,
той би се влюбил в някое момиче, захласнало се в него.
и забравило подтичващите сред зюмбюлите и маргаритите сърнички.
Ако беше мъничко по-умен,
щеше огледалото си да разбие
и да види колко той е другите.
Да бе свободен, нямаше да се превърне в мит...
А пък миражът е пътеводителят на пътника в небитието...

Да го нямаше миража, той не би поел по пътя,
търсейки водата. Казал си: Това е облак,
и в една ръка понесъл стомната с надеждите си, а пък другата –
на кръста. Стъпки в пясъка забива,
облаците в яма за да събере. А вика го миражът,
мами го, прилъгва го, нагоре го издига: Ако можеш да четеш,
чети. Пиши, ако
да пишеш можеш. Той чете: Вода, вода, вода.
И написва върху пясъка един единствен ред: Ако не бе миражът,
нямаше да бъда жив до този миг.
А за добър късмет на пътника е пясъкът
близък на отчаянието или негов стих импровизиран.
И когато сиво е наглед небето,
а пък видя роза, изведнъж напъпила
от цепнатината на стена,
не казвам: „Сиво е небето” –
дълго в розата се вирам
и й казвам: „Колко хубав ден!”
А пък към двама от приятелите си на входа на нощта обръщам се:
Щом трябва сън да има, нека бъде
като нас... да бъде протичък
като вечеря заедно за трима ни
след два дни,
за да отпразнуваме истинността в пророчеството на съня ни,
протичък като това, че тримата за двата дни
не сме дори с един по-малко.
Нека отпразнуваме тогава „Лунната соната”
и великодушието на оная смърт, която ни видя щастливи заедно
и отвърна поглед!
Аз не казвам: „Там, далеч, е истински животът
с фантастичните места”,
а казвам: Тук животът е възможност
и случайност, а земята е земя свещена,
не защото езерата, хребетите и дърветата й
изкопирани са от небесните градини,
а защото там пророк е крачил,
върху скален къс се е помолил и заплакала скалата,
и в несвяст от страх пред Бога
паднал хълмът.
А случайно стръмното поле в една страна е станало
музеят на праха...,
защото хиляди войници са умрели там
от две противникови армии, да защитават двама пълководци,

викащи: „Напред!“ и чакащи за плячката
в копринените шатри в двата края.
Понякога войниците умират, без да знаят –
и до днес – кой бил е победител!
Пак случайно са живели някои рапсоди и са казали:
Да бяха други победили другите,
би имала човешката история заглавия различни.
Зелена те обичам. Да, земя, зелена. Ябълка,
която се прелива в светлината и водата. Да, зелена. И нощта ти
е зелена. И зората ти – зелена. Хайде, посади ме нежно...
в шепа въздух с нежността на майчина ръка, ,
аз съм семенце от твоите зелени семена...
А тази поема – няма тя поет един
и можеше лирична да не бъде...
Кой съм аз да ви говоря
туй, което ви говоря?
Можеше и да не бъда който съм
и можеше и да не бъда тук...
Можеше да се разбие самолетът
с мене сутринта.
За мой добър късмет съм поспаливец –
закъснях за самолета.
Можеше и да не видя Кайро и Дамаск,
ни Лувъра, ни градовете на вълшебствата.
А можеше, ако вървах по-бавно,
да откъсне пушка сянката ми
от стоящия на стража кедър.
Можеше, ако вървах по-бързо,
да се пръсна на парчета
и да стана мимолетно хрумване.
А можеше, ако със сънищата прекалявах,
да загубя паметта.
За мой добър късмет спя сам
и в тялото си вслушвам се,
и вярвам в дарбата си да откроя болката
и да повикам лекаря – току преди смъртта – минути десетина.
Минути десет са достатъчни, да оживея по случайност
и небитието да разочаровам.
Кой съм аз, небитието да разочаровам?
Кой съм?
Кой съм аз?

(Превод: Мая Ценова)

Без заглавие (*Не искам аз поемата да свършва, 2009*)

Ако трябва да има луна,
нека пълна да бъде, да бди над любима!
А пък лунният сърп – той е струна една,
скрита в скърбите на китара отминала!
Ако трябва да има дом,
нека бъде просторен, да гледаме в него канарчета..., други неща,
и да има един коридор, за да влиза и да излиза свободно вятърът
и пчелите да имат право на работа и пребиваване в ъгъла изоставен.
Ако трябва да има път,
нека бъде навътре и да не води наникъде;
отпътуването – то страст е едничка,
жадна да стигне мечтата, от камък изваяна!
Ако трябва да има мечта, нека тя бъде чиста,
боса и синя на цвят, да се ражда от себе си,
сякаш всичко било е било, но не е било нищо
освен образ на нещото в неговото отражение.
Ако трябва да има различен поет,
нека бъде пастир на негата, да надипля планинските нощи,
да води сърните на паша по границите на фантазията и да се родее
само със сетивото си за красота, за роса и простор.
Ако трябва да има радост, нека да бъде пареща,
като кръвта на бика – да бъде в застои няма време;
песента ни се дава по право, като жените ни – нека дръзка да бъде и жарка,
да се срамува от нея смъртта и далеч да стои със своето бреме.
Ако трябва да има страната ни знаме,
нека бъде високо, със скрита метафора..., с мъничко черно,
да бъде като реките далече от сушата, от ръцете на малките
и от спалните, издигнато над равнището на деня.
Ако трябва пък мен да има,
аз съм сит и доволен, готов съм на мир със себе си,
имам едничко желание: гургулицата
мой говорител да бъде, ако изгуби се моето име!

(Превод: Мая Ценова)

Две очи (Не искам аз поемата да свършва, 2009)

Две очи из цветовете бродят. И зелени са
преди тревата. Сини са преди морето. Ако вземат цвят назаем
от водата, после в езерото поглед меден
хвърлят и цветът му вече е зелен...
Истината те не казват. Лъжат извори
и чувства. Вглеждат се в печално сивото
и свойствата му скриват. И възбуждат сянката между лилавото
и онова, което теменугите излъчват за прикриване на разликата.
Преизпълват се с тълкуване, а сетне карат и цвета да се учуди:
Лазур ли е, или пък изумрудът се е смесил с оливин и тюркоаз
избистрен? Разширяват се и свиват се очите като чувства...
Разширяват се, когато върху покрива звездите се разхождат,
а се свиват в ложето на любовта. Разтварят се, за да посрещнат
сън, проблясал на нощта под клепките. Притварят се,
за да посрещнат процеждащия се от пчелен кошер мед.
Угасват поетично като нищото – в лиричен унес
то запалва над горите пълнолуние. А сетне сянката терзаят:
Нима раззеленява се маслиненото с тъмно синьото в безстрастносиво
Аз? И в празнотата вглеждат се. С бадемов поглед
очертават огърлицата на гълъбицата. Разперват ветрилата
на пауновата гордост в някоя градина. И върбите
и тополите издигат по-високо, още по-високо. От огледалата
бягат – те по-тесни са от тях. А двете
нищото около себе си обхождат и тогава оживява и се втурва
запъхтяно. А пък двете са в нощта огледала за неизвестното
в съдбата ми. Аз виждам или пък не виждам онова, което готви ми нощта –
пътуване по въздух и море. Пред двете аз съм
себе си или не съм. Две очи – заоблачени или чисти,
искрени или лъжовни – са очите й. Ала коя е тя?

(Превод: Мая Ценова)

Със зюмбюли се изпълни въздухът
(*Не искам аз поемата да свършва, 2009*)

Със зюмбюли се изпълни въздухът, като че музика ще зазвучи.
Всяко нещо се избистря в смисъл, а излишъка от смисъла на мен
изпраща. Аз съм силният сега и господар на шанса
в любовта. Не помня миналото и не го забравям,
тъй като сега се раждам, ей така, от всичко...
Аз създавам миналото, ако въздухът нуждае се от свое потекло,
а повредил го е прахът. Аз без затруднения родих се –
като саламандрите, чакалите, газелите... Не честитих
на своите родители, че жив и здрав съм. А сега подскачам
буден, виждам, чувам. И вълшебните зюмбюли
всичките са мои: Със зюмбюли се изпълни въздухът, като че
музика ще зазвучи. Наоколо ми всичко прави ме щастлив:
Липсата на призрак на тавана влиза с мен в двубой за моята душа.
А моят стол приветства избралата особен ритъм
за глезените си жена. И огледало пред вратата ме познава, свикнало
на госта си с лицето. Сърце, готово да празнува
всяко нещо. Всяко нещо се избистря в смисъла на случката живот.
И се задоволява с даровете на това кристално настояще. Аз не знаех,
а и не попитах: защо приятелството с ежедневното, с достъпното,
ме кара да ликувам и защо ли спазвам ритъма на музика, която от тългите
на вселената ще зазвучи? Не забравям и не помня
утрешния ден... Неволно съм отложил мисълта за него
може би... Нарочно може би от оня ангел на смъртта съм скрил
страха си, за да изживея мигновението между двете фази:
случката живот и инцидента смърт, отложена за час,
за два, а може би – за две години... И се радвам да си спомня
онова, което съм забравил: а забравих да забравя песента на флейта
за змията... Без причина с мен преляла е реката, а пък аз преливам
покрай чувствата си: със зюмбюли се изпълни въздухът, като че
музика ще зазвучи!

(Превод: Мая Ценова)

Към един млад поет (*Не искам аз поемата да свършва, 2009*)

На изводите ни не вярвай – забрави ги,
започни със свои думи, сякаш че си
първият прописал стихове,
или последният поет!
Ако ще ни четеш, то не за да си продължение
на страстите ни,
а за да поправиш грешките ни в книгата на мъката!
Не питай никого: Аз кой съм? –
Майка си познаваш,
а баща си... си самият ти!
Истината бяла е – по нея ти пиши
с мастило гарваново.
Но и черна истината е – по нея ти пиши
със светлина от мараня!
Дуел с орел ако поискаш,
с него се зарей.
Ако се влюбиш, себе си бъди –
не нея.
А ако някой пожелае гибелта си,
животът губи от живота си,
но ние за това не разсъждаваме,
защото сме загрижени за здравата емоция.
Ако се взираш дълго в роза,
бурята не ще те разлюлее!
И ти си като мен, ала пред мен е ясна пропастта,
а твои пътищата са с безкрайни тайни –
ту надолу, ту нагоре!
Можем да наричаме изчерпаната младост „зряло майсторство”,
или пък мъдрост –
тя е мъдрост, несъмнено,
но е мъдрост на студената непоетичност:
да си хванал и хиляда птички,
те не се равняват на една,
наметната с дървото!
В трудни времена поемата
е цвете прелестно сред гробища.
И примерът е трудно достижим,
та затова бъди и себе си, и някой друг
оттатък ехото.
Далечни са пределите, където свършва вдъхновението –
вдъхнови се, вдъхнови се от сърцето си, последвай го,

преди да влезеш в руслото.
Не казвай на любимата си: Ти си аз
и аз съм ти;
кажи обратното: И двамата сме гости
на бездомен облак.
От правилото – с всички сили – изключение бъди,
не поставяй две звездички над една и съща дума,
редом със същественото постави второстепенното,
за да бъде свършено възходящото опиянение;
не вярвай в правдата на нашето учение,
повярвай само на следите от кервана.
Изводите, както и куршумите – в сърцето на поета си
са мъдрост, от която се умира.
Силен като бик бъди, ако се разгневиш,
и слаб като бадемов цвят, ако се влюбиш,
но когато разговаряш в стаичката сам със себе си,
бъди ти нищо, нищо.
Пътят дълъг е като нощта на Имрул-Кайс:
поле и хребети, река и низини.
Простираш стъпките според съня си,
а зюмбюлите или бесилото
те изнуряват!
За теб боя се не от непоети задължения,
а от танцуващи по гробовете на децата си жени,
от скрити камери
в леглата на певиците.
Не ще ме огорчиш,
ако от другите и мене се отдалечиш:
по-хубаво е онова, което с мене няма прилика.
Оттук нататък твой единствен опекун да бъде пренебрегваното бъдеще.
Докато се топиш от мъка като сълзите
на свещите, не разсъждавай кой те гледа и върви
под светлината на прозрението ти.
Мисли за себе си: Това ли е тя, цялата?
Поемата е незавършена... и пеперудите ще я допишат.
За любов съвети няма, ала опит тя е.
За поезия съвети няма, ала дарба тя е.
И накрая: Сбогом.

(Превод: Мая Ценова и Азиз Таш)

Не искам аз поемата да свършва
(*Не искам аз поемата да свършва, 2009*)

Казва ѝ, докато двамата се вглеждат в роза,
нараняваща стената: - Приблужи се мъничко смъртта до мен
и аз ѝ казах: „Бе нощта ми дълга,
не закривай слънцето за мен!”
И подарих ѝ роза като тази...
На неведомото тя отдаде по войнишки чест, обърна се и каза:
"Ако те поискам някой ден, ще те намеря,
а сега върви си!"

Тръгнах си...
Оттам пристигам.
Шепот на Апокалипсис чух,
ала не бях готов тогава за обряда на прераждането.
Може би вълкът ще огласи могъщо химна ми,
докато аз стоя четириног край себе си.
Ще ми повярват ли, ако извикам там:
„Не съм ни аз,
ни той” ?
Не ме родиха вълци, ни коне...
По Божии образ бях създаден, после преродих се в същество говорещо,
и дадох имена на божествата си
едно
след друго.
Но ще ми повярват ли, ако извикам там:
"Аз син съм на баща си, син на майка си... и син на себе си."

- Нима – отвърна тя – в такъв новороден приветлив ден
ти мислиш за последствията от Апокалипсиса?
Той рече: - Щом е тъй, ми говори за миналото
златно време.
Бил ли съм дете – тъй, както настояват многобройните ми
майки? И дали лицето ми показвало е пътя
на добрите ангели към Бог?
Не помня... Не, не помня аз да съм се радвал
на каквото и да е, освен спасението от смъртта!
Кой каза: „Там, при детството,
се мие вечността в реката... синя” ?
При реката заведи ме./

- Ще дойде – рече тя – реката при нощта ти,

аз когато те прегърна,
ще дойде тя, реката, при нощта ти./

- А сега къде съм аз? Ако не виждах вместо слънце
две слънца в ръцете ти, повярвал бих,
че ти си качество на укротената фантазия.
Ако не беше полъхът на пеперуди откъм утрото на двете ти трапчинки,
бих повярвал аз, че викам те по име.
Не, не е далечното пространство не-пространство,
а пък ти ми казваш:
„Не отсядай в името си”,
„Не напускай името си”!

Ето ни, разказваме, разказваме – повествователно,
а не лирично биографията на мечтателите и надсмиваме се
над това, което ни се случва, докато четем за зодиите си.
а междуременно неканен минавач ни пита:
Аз къде съм? И тогава взираме се дълго в ореховите дървета
покрай нас и му отвърщаме:
Ей тук. Ей тук. И после се завръщаме към мисълта за вечността!

Не е пространството капанът...
Малко кафене на улицата,
улицата ширнала се,
улицата като влак забързана,
за да превози обитателите си отнякъде нанякъде...
Малко кафене на улицата,
улица широка.
„Плочата не спира” – тя му каза,
той отвърна: „След минута ще излезем от местенцето си
на широката, забързаната като влака
улица.
Ще дойдат после други двама като мен и теб
и ще довършат разговора за изкуството,
за увлеченията на Пикасо и Дали,
за болките на Ван Гог и на другите...
и за това, какво от любовта остава след ваканцията.
Може да попитат те дали по силите на паметта е
в тялото да върне оня електрически заряд?
И можем ли и след завръщането си от лятото
да си възстановим усещането
за солеността и влагата в първоначалното море?/

Не е пространството капанът.

Има как да кажем:

Ето тук е нашта улица
и поща,
и хлебар,
пералнята ни,
бюджата за вино и цигари,
ъгълчето,
ароматът, който си припомня./

Ето, прием си кафето, безметежни като принцове,
непритежаващи пауни. Ти – принцеса на самата себе си
и повелителка на сушата и на морето от петите на нозете
до почудата на вятъра сред кичур от косата.
В светлината на обезсърчеността си от това, че вчерашният ден се връща,
ти изтръгваш показания от несъмнен живот. И без охрана
охраняваш тайни царства. Аз пък,
гост на този ден, съм принц на моя дял
от тротоарите на есента. Забравям кой от нас е говорителят –
тъй силна приликата е между отсъствието
и завръщането, ако срещнат се в покрайнините на цигулките.
За своето сърце си спомням, само ако любовта разцепи го
на две, или пресъхне то от жажда за любов,
или пък някое от качествата ти на речното крайбрежие ме изостави!
И като гост на мимолетен миг
се вкопчвам аз в будуването –
няма покрай мен и теб ни вчера,
нито памет;
нека бъде извисен духът ни!

Птици сини, жълти и червени
пият от вода на облак, който се поспира
да надникне иззад
раменете ти. А тоя ден е тъй прозирен и ефирен,
сластен и прекрасен, с посетителите си блаженства, женствен,
и като маслините на твоите очи и дързък, и невинен. Нищо
днес не е далечно, щом като денят
приветства ме. Ей тук като близнаци раждат се любов
и блян, и раждаме се ние... А какво
от вчерашния ден аз искам? И какво от утрешния
искам? Щом си имам зряло настояще, мога
да гостувам сам на себе си, напред-назад, като че аз,

като че аз. Щом имам настояще, мога да създам и свое „вчера“ по вкуса си, не каквото е било. Като че аз съм аз. Щом имам настояще, мога думата за свое утре да създам от онова небе, което между две войни копнее за земята; аз пък съм, защото съм!

- Като че пишеш стихове – изрича тя.

Той казва: - Следвам ритъма на кръвообращението си. Например казах, че обичам аз едно момиче, ала не обичах някое момиче, а си го представях: имаше бадемови очи, коса като река от тъмнина, която се излива върху раменете ѝ и двата нара върху мраморен поднос. Представих си я само, за да мога да ѝ почета на глас от стиховете на Неруда, сякаш аз съм той – поезията е като илюзия./

Не е пространството капанът.

Не очаквах ти да ме очакваш – можеше и друга някоя да заповяда на съня да чака дълго върху коленете ѝ. Вземи ме в безпространствието, отредено за такива като нас – умеещи да разтълкуват паметта на облаците между пролетта и есента: а пролет е написаното от поетите, ако успеят с въдица от думи да изтеглят бързото пространство. Есен пък е онова, в което сме – упътвани от аромата на дървото на емоциите, търсим странницата в думите на странника за имената на копнежа... за сходство облачно в диадата: поезия и проза. Нито прозата е проза, нито пък поезията поезията, ако не прошепнеш ти: Обичам те!, или ако жена във влака не помоли непознат: Ще ми помогнеш ли за таз пчела между гърдите ми... Или пък мързеливец заприказва Александър Македонски: „Слънцето от мен не скривай.“ Ала аз, когато пея, пея, за да съблазня смъртта със смърт./

Не е пространството капанът,
докато усмихната си и нехаеш
колко дълъг ще е пътят... Както искаш ме вземи –
ръка в ръка, или пък ехо в ехо, или даром.

Аз не искам никога поемата да свършва,
и не искам тя да има ясна цел,
не искам карта на изгнание да бъде
и страна,
не искам никога поемата да свършва
нито с хубав, нито с тъжен край,
а искам я да е каквато тя би искала
да е:
поема, писана от друг. Поема против мен. Поема
от съперник равностоен...
Искам тя да е молитвата на моя брат или на моя враг.
Като че в нея второто лице съм аз – говорещият в трето, но и в първо.
Сякаш ехото е тялото ми. Сякаш аз
съм ти или пък друг, извън нас. Сякаш аз съм своя собствен друг!

Предела за да разширя,
ми трябваше да имам
- втора лястовица,
- нарушаване на римата,
- да забележа колко е широка пропастта.

Не искам никога поемата да свършва
и не искам този ден от есента да свършва,
без да сме се убедили, че действителна е вечността.
Можем да обичаме,
но можем също обичта да си въобразим,
за да отложим своето самоубийство, ако то е неизбежно,
за по-късна дата...
Няма да умрем сега и тук, в такъв
един венчален ден, преизпълни се
с вяра в пладнето; преизпълни се ти, преизпълни
със светлината на прозрението. /

Есенният ден ми съобщава,
че ще крачим двама с теб по пътища, където други
двама странници са стъпвали единствено, за да горят
в тамян божествен.
Съобщава, че ще чуем птича песен,
точно от каквато се нуждаем... лека,
с тайна мъка, нито пасторална, ни патриотична,
и не ще си спомним нищичко загубено./

Времето капанът е.

Къде ме водиш? – тя попита.
Каза той: Да бе по-малка ти от моето
пътуване, достатъчно ще бъде да перефразирам сцената последна
в Омировата пиеса... и да кажа:
твое легло е твоята и моя тайна,
миналото ти ще дойде утре,
яхнало звезда, която няма на росата зло
да причини;
заспивам аз, а ти събуждаш се и нито ти си вкопчена
в ръката ми, ни аз препаска съм на хълбоците ти.
И няма да ме опознаеш никога,
защото времето е нещото, което състарява ехото,
а аз все тъй вървя... вървя,
и ти все тъй от хоризонта чакаш поща.
Аз съм онзи; не затваряй портата на къщата си
и недей ти, моята жена, ме връща на морето като морска пяна.
Аз съм онзи, който беше роб
на родното ти място... или господар.
Аз онзи съм в ръцете ти, какъвто ме създадоха
ръцете ти, за теб единствена съм женен
и от теб не съм се излекувал, нито пък от погребалната си песен.
И напразно ме примамваха сирените от всичките морета.
Аз съм онзи, за когото губиш време
над кълбото с прежда;
който заблудил се бе на път за къщи... после пътя си намери –
по леглото ти, притулено в маслинов ствол,
то моята и твоята е тайна...
Рече тя: За мен ожени се друг странник, не ти,
страннико,
и няма тук маслинов ствол
или легло,
защото времето капанът е./

Светликът в есенния ден ми съобщи,
че вече съм те виждал и преди – да стъпваш босонога
върху думите в езика ми; върви, аз казах,
бавно по тревата, бавничко върви,
за да подиша тя от теб и се раззелени. А времето
вниманието си от теб е отклонило... Бавно ти върви, та
с двете си ръце да хвана своя сън. Аз вече съм те виждал и преди –
пшеничена като жетварска песен, галена от
класовете, смугла от будуването по седенки нощем,
бяла – от това, че толкова се смя водата,

щом се доближи до извора. Пристъпвай бавно –
и под стъпките ти спомените ще поникват, сякаш са поля
с цикория; аз вече съм те виждал и преди – във
времената на пастирите;
спи страницата
колкото нощта на странника./

Закривай се, показвай се, играй, пречупвай
силата ми с твоите копринени ръце. Недей ми казва
докъде ще стигнеш с мен по коридорите на тайната си
и недей ми казва докъде след мен ще стигнеш
и къде след теб ще стигна аз. След тебе
няма след. Сега да се погрижим и за розата лилава,
а пък вечността да продължи без нас със заниманията си,
и все едно дали ще се забавим край реката,
или не. Ще изживеем и остатъка от този
ден, и ще живеем, ще живеем. А в нощта,
ако се спусне нощ, когато в мен заспиш
като духа ми, бавно аз ще се събудя – с ритъма
на сън отдавнашен, ще се събудя и ще съчиня елегията си.
Тъй тихо, тихо. И ще видя колко дълго съм живял
На моста близо до Апокалипсиса – самичък
и свободен. И ако елегията ми хареса
тъй, без ритъм и без рима, в нея ще заспя и ще умра,
а ако не – душата ми ще се пресели
в циганина катунар:
Китарата ми ще ми е кобилата
по пътя, който не отвежда
в никаква Андалусия.
С участва на птиците ще се задоволя
и с волността на вятъра. Сърцето ми раненото Вселена е.
А пък Вселената - сърцето ми широко. С мен ела
да посетим живота, да отидем там, където шатри
си издигнахме от кипариси и тръстика по
брега на вечността. Животът е голямо име
на победа малка над смъртта ни. Но животът
е и твойто име, носещо се като лунен сърп лазурен
посред бялото небитие; събуждай се, стани. Не ще умрем
сега и тук – смъртта е произшествие,
което случи се в началото на таз поема –
малка смърт тогава срещнах, подарих й роза,
тя се поклонил почтително и рече: Ако някой ден
поискам те, ще те намеря. /

Хайде да се учим да обичаме неща, които ни принадлежат,
Но и не ни принадлежат... Ако погледнем заедно на тях отгоре,
както пада сняг над планина,
ще ти попее циганинът, както никога не е запявал:
Казвам й,
не ще сменя
на своята китара струните,
не ще ги заменя,
не ще ги претоваря повече от силата им,
не, не ще ги претоваря,
няма да й кажа
нищо – само онова, което тя желае да й кажа,
тя понесе ме, за да я нося,
няма струните й да сменя,
не ще ги заменя.

Не искам аз поемата да свършва,
не искам есенният ден да свършва.

(Превод: Мая Ценова)